

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Διακυβέρνηση, Ανάπτυξη και Ασφάλεια στη Μεσόγειο»**

**ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΩΝ ΡΟΩΝ ΣΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΩΝ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΧΩΡΩΝ. ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ
ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ**

Διπλωματική εργασία του Θεοχάρη Ορφανίδη (Α.Μ.: 4332020027)

Επιβλέπων καθηγητής: Ιωάννης Σεϊμένης

Μέλη επιτροπής: Παρασκευή Κεφαλά, Γεώργιος ΜΑΡΗΣ

ΡΟΔΟΣ, Ιούνιος 2022

ΔΗΛΩΣΗ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

Η εργασία που παραδίδω είναι αποτέλεσμα πρωτότυπης έρευνας και δεν χρησιμοποιώ πνευματική ιδιοκτησία τρίτων χωρίς αναφορές. Αναλαμβάνω όλες τις νομικές και διοικητικές συνέπειες που δύναμαι να αντιμετωπίσω σε περίπτωση που η εργασία μου αποδειχθεί ότι αποτελεί προϊόν λογοκλοπής, σύμφωνα με τον Κανονισμό του Ιδρύματος.

Θεοχάρης Ορφανίδης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα διπλωματική εργασία θα αναδειχτούν οι επιπτώσεις που έχουν οι μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές στην ασφάλεια των ευρωπαϊκών χωρών τόσο σε κρατικό επίπεδο, όσο και σε ανθρώπινο. Τα τελευταία χρόνια πραγματοποιήθηκε αύξηση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ρευμάτων προς τις ευρωπαϊκές χώρες, γεγονός που οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στις πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις που διαδραματίστηκαν σε χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής, καθώς και στις ένοπλες συγκρούσεις και εμφύλιες συρράξεις σε διάφορες περιοχές όπως τη Συρία.

Οι αυξημένες μεταναστευτικές και προσφυγικές πιέσεις που δέχτηκε η Ευρώπη σε συνδυασμό με την διάπραξη τρομοκρατικών και εγκληματικών επιθέσεων από άτομα που κατάφεραν να εισέλθουν σε ευρωπαϊκό έδαφος ως μετανάστες ή πρόσφυγες, είχαν ως αποτέλεσμα να ενισχύσουν τους ισχυρισμούς αναφορικά με τη σύνδεση της μετανάστευσης με την ασφάλεια, η οποία δεν περιορίζεται αποκλειστικά στην εθνική ασφάλεια, αλλά περιλαμβάνει τόσο την κοινωνική, όσο και την ανθρώπινη ασφάλεια.

Η ενίσχυση των συνοριακών ελέγχων με σκοπό τον περιορισμό των παράνομων συνοριακών διελεύσεων οδήγησε στη δημιουργία νέων διαδρομών παράτυπης μετανάστευσης και στην αύξηση των οργανωμένων κυκλωμάτων διακίνησης μεταναστών και εμπορίας ανθρώπων. Επιπλέον, η σύνδεση της μετανάστευσης με την ασφάλεια ενίσχυσε τις αντιμεταναστευτικές ρητορικές που εκφράζονταν κυρίως από ακροδεξιά κινήματα, ενώ παράλληλα δυσχέρανε τη διαδικασία ενσωμάτωσης των μεταναστών και προσφύγων στις ευρωπαϊκές κοινωνίες.

Η διαχείριση των ζητημάτων ασφάλειας που συνδέονται με τις προσφυγικές και μεταναστευτικές ροές αποτέλεσε βασικό στόχο της ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής, η οποία επιδίωκε αφενός τον περιορισμό των εν λόγω ροών και αφετέρου την ενίσχυση της σταθερότητας και ασφάλειας στην ευρωπαϊκή επικράτεια. Παράλληλα, δόθηκε έμφαση στην προστασία της ζωής και αξιοπρέπειας των προσφύγων και μεταναστών, στην αντιμετώπιση των αιτιών πρόκλησης της μετανάστευσης και στην επιστροφή των παράτυπων μεταναστών στις χώρες προέλευσής τους με τη σύναψη συμφωνιών επανεισδοχής με τρίτες χώρες.

Ωστόσο, η ευρωπαϊκή πολιτική αντιμετώπισης των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών και των επιπτώσεων ασφάλειας που συνδέονται με αυτές, πρέπει να ξεπεράσει τις υφιστάμενες προκλήσεις που σχετίζονται κυρίως με τις συνεχιζόμενες αιτίες που προκαλούν τις εν λόγω ροές και τη διαφοροποίηση μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών σε θέματα διαχείρισης μεταναστευτικής πολιτικής.

ABSTRACT

In the present thesis the impact of migration and refugee flows on the security of European countries will be highlighted at both state and human level. In recent years there has been an increase in migratory and refugee flows to European countries, largely due to political and social developments that took place in Middle East and North African countries, as well as in armed conflicts and civil conflicts in various areas such as Syria.

Increased migration and refugee pressures on Europe, combined with terrorist and criminal attacks by people who managed to enter European territory as migrants or refugees, have had the effect of reinforcing the allegations concerning the link between migration and security, which is not limited to national security, but includes both social and human security.

The strengthening of border controls aiming to reduce illegal border crossings has led to the creation of new routes of irregular migration and increasing organised smuggling and trafficking networks. In addition, linking migration to security strengthened anti-migration rhetoric, expressed mainly by far-right movements, while at the same time made the process of integrating migrants and refugees into European societies more difficult.

The management of security issues associated with refugee and migration flows was a key objective of European migration policy, which on the one hand sought to reduce these flows and on the other, to strengthen stability and security in European territory. At the same time, emphasis was placed on the protection of the lives and dignity of refugees and migrants, addressing the root causes of migration and on the return of irregular migrants to their countries of origin by concluding readmission agreements with third countries.

However, European policy on tackling refugee and migration flows and the security implications associated with them, must overcome the existing challenges, mainly related to continuing causes of these flows and the diversification between European countries in terms of migration policy management.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η μετανάστευση ως φαινόμενο και η σύνδεση των μεταναστευτικών ροών με την ασφάλεια	9
1.1 Εννοιολογικές προσεγγίσεις του φαινομένου της μετανάστευσης.....	9
1.1.1 Ορισμός της μετανάστευσης και της έννοιας μετανάστης.....	9
1.1.2 Ορισμός της έννοιας πρόσφυγας.....	10
1.1.3 Η προσέγγιση του όρου παράτυπη μετανάστευση.....	11
1.2 Κύριοι λόγοι και κίνητρα που οδηγούν στη μετανάστευση πολιτών τρίτων χωρών προς την Ευρώπη.....	11
1.2.1 Οικονομικοί λόγοι.....	11
1.2.2 Η κλιματική αλλαγή και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος.....	12
1.2.3 Πολεμικές συρράξεις και εμφύλιες συγκρούσεις.....	13
1.3 Αύξηση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ρευμάτων προς την Ευρώπη.....	13
1.3.1 Η περίοδος όξυνσης των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών του 2015.....	13
1.4 Σύνδεση της μετανάστευσης με την ασφάλεια.....	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Οι επιπτώσεις των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών στην ασφάλεια των ευρωπαϊκών χωρών και των πολιτών τους	20
2.1 Επιπτώσεις στην ασφάλεια του κράτους και της κοινωνίας.....	20
2.1.1 Η σύνδεση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών με την τρομοκρατία.....	20
2.1.2 Απειλή για την κοινωνική σταθερότητα και ασφάλεια.....	24
2.1.3 Ενίσχυση των ακροδεξιών κομμάτων και των συναισθημάτων της ξενοφοβίας.....	26
2.2 Επιπτώσεις στην ασφάλεια των ανθρώπων.....	28

2.2.1	Αύξηση των εγκληματικών φαινομένων παράνομης διακίνησης μεταναστών και εμπορίας ανθρώπων και οι επιπτώσεις σε ανθρώπινο επίπεδο.....	28
2.2.2	Απειλή για την ψυχική και σωματική υγεία των μεταναστών και προσφύγων.....	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Δραστηριότητες σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την αντιμετώπιση των ζητημάτων ασφάλειας που συνδέονται με τις μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές και οι προκλήσεις που υφίστανται.....		
34		
3.1	Οι υφιστάμενες προκλήσεις για τη διαχείριση του μεταναστευτικού και προσφυγικού ζητήματος.....	34
3.1.1	Συνέχιση των αιτιών που προκαλούν τις μεταναστευτικές και προσφυγικές πιέσεις προς την Ευρώπη.....	34
3.1.2	Διαφοροποιήσεις μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών σε θέματα μεταναστευτικής πολιτικής.....	36
3.1.3	Δυσκολίες ενσωμάτωσης των μεταναστών και προσφύγων στις ευρωπαϊκές κοινωνίες και το ζήτημα της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους.....	38
3.2	Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αντιμετώπιση του μεταναστευτικού και προσφυγικού ζητήματος και των επιπτώσεων ασφάλειας που συνδέονται με αυτό.....	41
3.2.1	Οι κύριοι στόχοι και προτεραιότητες της ΕΕ για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων ασφάλειας που συνδέονται με τις προσφυγο-μεταναστευτικές ροές.....	41
3.2.2	Συμφωνίες επανεισδοχής και ενίσχυση της συνεργασίας της ΕΕ με τρίτες χώρες με σκοπό τον περιορισμό των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών.....	45
3.2.3	Η συμβολή του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής στην αντιμετώπιση του μεταναστευτικού ζητήματος.....	48
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.....		52
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....		55

Εισαγωγή

Η μετανάστευση ως φαινόμενο δεν αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα της σύγχρονης μόνο εποχής μας, αλλά αντιθέτως υφίσταται εδώ και πάρα πολλούς αιώνες και είναι συνυφασμένη με την ιστορία της ανθρωπότητας. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια οι αυξημένες μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές προς το ευρωπαϊκό έδαφος είχαν ως συνέπεια να αυξήσουν τις ανησυχίες και τις προκαταλήψεις των πολιτών απέναντι στους μετανάστες και στους πρόσφυγες. Επιπλέον, οι τρομοκρατικές επιθέσεις από άτομα που εκμεταλλεύτηκαν τις προαναφερόμενες ροές προκειμένου να καταφέρουν να εισέλθουν ως παράτυποι μετανάστες σε ευρωπαϊκά κράτη, είχαν ως αποτέλεσμα να ενισχύσουν τις απόψεις σχετικά με τη σύνδεση που υπάρχει μεταξύ μετανάστευσης και ασφάλειας.

Οι προσφυγικές και μεταναστευτικές ροές βρίσκονται στο επίκεντρο της ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής και συνεπώς η μελέτη των επιπτώσεων που έχουν στην ασφάλεια θα βοηθήσει αφενός στην κατανόηση των πραγματικών απειλών που υφίστανται από τις εν λόγω ροές και αφετέρου στην αναζήτηση και κατανόηση των αναγκαίων και ουσιαστικών αποφάσεων που πρέπει να ληφθούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο με σκοπό τη βέλτιστη δυνατή αντιμετώπιση του ζητήματος.

Η σύνδεση της μετανάστευσης με την ασφάλεια έκανε επιτακτική την ανάγκη να ενισχυθεί η συνεργασία μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών με σκοπό την αντιμετώπιση των προκλήσεων που υφίστανται. Ωστόσο, η διαχείριση του εν λόγω ζητήματος δεν αποτελεί ένα απλό ζήτημα, αφενός λόγω των συνεχιζόμενων αιτιών που προκαλούν τα προσφυγικά και μεταναστευτικά ρεύματα και αφετέρου λόγω των διαφοροποιήσεων που υφίστανται μεταξύ των κρατών της Ευρώπης σε θέματα μεταναστευτικής πολιτικής.

Στο πρώτο κεφάλαιο της εν θέματι εργασίας θα παρουσιαστούν οι βασικοί λόγοι που οδηγούν τους πολίτες τρίτων χωρών στην απόφαση να μετακινηθούν προς την Ευρώπη. Στη συνέχεια θα επισημανθούν οι κύριες αιτίες που οδήγησαν στην αύξηση των προσφυγικών και μεταναστευτικών ρευμάτων προς την ευρωπαϊκή επικράτεια, με αποκορύφωμα τη μεταναστευτική κρίση του 2015, καθώς επίσης οι λόγοι για τους οποίους οι εν λόγω ροές συνδέθηκαν με την ασφάλεια.

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα αναλυθούν οι επιπτώσεις που έχουν οι μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές στην ασφάλεια των ευρωπαϊκών χωρών. Επισημαίνεται ότι για τους σκοπούς της συγκεκριμένης εργασίας η έννοια του όρου ασφάλεια δεν περιορίζεται μόνο στα ζητήματα

της εγκληματικότητας, αλλά περιλαμβάνει και την ευρύτερη έννοια της κοινωνικής, πολιτιστικής και εθνικής ασφάλειας.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύονται οι προκλήσεις που υφίστανται ως προς την διαχείριση του μεταναστευτικού και προσφυγικού ζητήματος, ενώ επιπλέον θα αναπτυχθεί η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αντιμετώπιση του εν λόγω ζητήματος, οι κύριοι στόχοι και προτεραιότητες που έχει θέσει, καθώς επίσης η ενίσχυση της συνεργασίας με τρίτες χώρες και η συμβολή του «Ευρωπαϊκού Οργανισμού Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής».

Στο τέλος της εργασίας αναγράφεται η συμπερασματική αποτίμηση αυτής και η βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε κατά την συγγραφή της.

Η υπόθεση εργασίας που ακολουθείται είναι ότι τα τελευταία κυρίως χρόνια οι αυξημένες μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές προς την Ευρώπη έχουν συνδεθεί με την ασφάλεια. Η ασφαλειοποίηση του μεταναστευτικού και προσφυγικού ζητήματος και η εκτίμηση των μεταναστών και προσφύγων ως απειλή, οδήγησε στην αλλαγή της ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής και στη λήψη αυστηρών μέτρων περιορισμού των παράνομων εισόδων στο έδαφος της Ευρώπης. Ωστόσο, η ουσιαστική αντιμετώπιση του ζητήματος δεν πρέπει να στηρίζεται στην παραδοχή ότι όλοι οι μετανάστες και οι πρόσφυγες συνιστούν απειλή. Απαιτείται η συνεργασία των ευρωπαϊκών χωρών και η εφαρμογή μίας κοινής μεταναστευτικής πολιτικής που αφενός θα έχει στόχο την ασφάλεια και σταθερότητα της ευρωπαϊκής επικράτειας και αφετέρου θα σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών και προσφύγων.

Στόχος της εργασίας αυτής δεν είναι να συσχετιστούν όλες οι μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές και κατ' επέκταση οι μετανάστες και οι πρόσφυγες στο σύνολό τους με τα ζητήματα της ασφάλειας, δεδομένου ότι μια τέτοια συσχέτιση θα ήταν ατεκμηρίωτη και λανθασμένη. Θα αναπτυχθούν οι συγκεκριμένες περιστάσεις υπό τις οποίες υφίσταται η σύνδεση μεταξύ μετανάστευσης και ασφάλειας των ευρωπαϊκών χωρών. Το ερώτημα που ανακύπτει είναι εάν οι περισσότεροι μετανάστες και πρόσφυγες είναι ύποπτοι διάπραξης μελλοντικά διαφόρων εγκληματικών πράξεων ή εκδήλωσης άλλων παραβατικών συμπεριφορών, ή όχι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η μετανάστευση ως φαινόμενο και η σύνδεση των μεταναστευτικών ροών με την ασφάλεια

1.1 Εννοιολογικές προσεγγίσεις του φαινομένου της μετανάστευσης

1.1.1 Ορισμός της μετανάστευσης και της έννοιας μετανάστης

Στη σύγχρονη εποχή η μετανάστευση ορίζεται ως «διασυνοριακή μετακίνηση» η οποία δεν αντιμετωπίζεται ως ευκαιρία προς αξιοποίηση, αλλά ως ένα φαινόμενο που έχει κόστος και πρέπει να περιοριστεί.¹ Βασικό χαρακτηριστικό της μετανάστευσης είναι η μετακίνηση ενός ανθρώπου από τον τόπο που διαμένει ή κατάγεται σε έναν νέο τόπο. Ως φαινόμενο η μετανάστευση είναι σύνθετη και πολυδιάστατη, ενώ τα τελευταία πλέον χρόνια εμφανίζεται περισσότερο ως μικτή καθώς υφίστανται διαφορετικοί λόγοι για τους οποίους μετακινούνται οι άνθρωποι, οι οποίοι χρησιμοποιούν πολλές φορές τα ίδια παράνομα δίκτυα διακίνησης και τις ίδιες μεταναστευτικές διαδρομές.²

Η μετανάστευση περιλαμβάνει τη μετακίνηση ανθρώπων, όχι μόνο εξωτερικά των συνόρων μίας χώρας αλλά και εσωτερικά αυτής. Η συγκεκριμένη μετακίνηση μπορεί να είναι μόνιμη ή ακόμη και προσωρινή, όπως επίσης μπορεί να γίνεται παράτυπα χωρίς να ακολουθηθούν οι νόμιμες διατυπώσεις. Στα μετακινούμενα άτομα περιλαμβάνονται τόσο αυτοί που μεταναστεύουν για οικονομικούς λόγους, όσο και αυτοί που έφυγαν από εμπόλεμες περιοχές και αιτούνται την παροχή ασύλου.³

Ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης προσδίδει στην έννοια του όρου μετανάστης την ελεύθερη απόφαση που παίρνει ένα άτομο για να μεταναστεύσει και η οποία απόφασή του δεν οφείλεται σε εξωτερικούς παράγοντες. Επιπλέον, ο μετανάστης αναφέρεται σε εκείνο το άτομο που μετακινείται από ένα συγκεκριμένο μέρος σε κάποια άλλη περιοχή ή κράτος με σκοπό τη βελτίωση των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών τόσο του ιδίου, όσο και της υπόλοιπης οικογένειάς του.⁴ Σε αρκετές σύγχρονες κοινωνίες ο όρος μετανάστης προκαλεί αρνητικά

---

¹ Γκόλντιν Ι., Κάμερον Τζ., Μπαλαρατζάν Μ., *Αυτοί δεν είναι σαν εμάς, το παρελθόν και το μέλλον της μετανάστευσης*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο, 2021, σ. 25.

² Ferreira S., *Human Security and Migration in Europe's Southern Borders*, Palgrave Macmillan Cham, 2019, σ. 38.

³ Wing Commander P. E. O'Neill RAF, *The European Union and Migration: Security versus Identity?*, *Defence Studies*, Vol 6, No 3, 2006, σ. 326 [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <<https://doi.org/10.1080/14702430601060149>> [Πρόσβαση 24/11/2021].

⁴ Perruchoud R., Redpath-Cross J., *Glossary on Migration*, International Organization for Migration, Γενεύη, 2011, σ. 61.

συναισθήματα καθώς αντανακλά τον εξαιρετικά παλιό φόβο έναντι του «βάρβαρου». Επιπλέον, τόσο οι άνθρωποι σε επίπεδο κοινωνικού συνόλου, όσο και οι πολιτικές κυβερνήσεις αντιμετωπίζουν με σκεπτικισμό και καχυποψία τα άτομα που μετακινήθηκαν από τον τόπο καταγωγής τους σε ένα άλλο κράτος, γεγονός που συνδέεται με αντιλήψεις του παρελθόντος που οδηγούν στην εκτίμηση ότι η μετανάστευση διεθνώς πρέπει να βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα.⁵

Σε αντίθεση λοιπόν με τους πρόσφυγες που μετακινούνται λόγω ενδεχόμενου κινδύνου ζωής ή πιθανής άσκησης διώξεων σε βάρος τους και για το λόγο αυτό δε δύναται να επιστρέψουν με ασφάλεια στον τόπο καταγωγής τους, οι μετανάστες μετακινούνται προς εξεύρεση μιας καλύτερης ζωής, οικογενειακής επανένωσης ή εκπαιδευτικούς και εργασιακούς λόγους, ενώ επιπλέον έχουν τη δυνατότητα να επιστρέψουν πίσω στον τόπο όπου διέμεναν διατηρώντας το προνόμιο της θεσμικής προστασίας των δικαιωμάτων τους στη χώρα από την οποία προέρχονται. Ωστόσο, οι μετανάστες δεν απολαμβάνουν τη διεθνή προστασία που παρέχει ο νόμος στους πρόσφυγες μέσα από τη διαδικασία του ασύλου και άλλα δικαιώματα που κατοχυρώνονται από το διεθνές δίκαιο και την εκάστοτε εγχώρια νομοθεσία, αλλά υπόκεινται στους νόμους που ισχύουν στα κράτη όπου μετακινούνται.⁶

1.1.2 Ορισμός της έννοιας πρόσφυγας

*«Πρόσφυγας θεωρείται κάθε πρόσωπο το οποίο όντας εκτός της χώρας καταγωγής του ή του τόπου κατοικίας του έχει βάσιμο φόβο δίωξής του για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε κάποια κοινωνική ομάδα ή πολιτική πεποίθηση και δεν έχει τη δυνατότητα ή τη θέληση να επωφεληθεί από την προστασία της χώρας αυτής ή δεν επιθυμεί να επιστρέψει λόγω του υπάρχοντος φόβου».*⁷ Τα άτομα που τους έχει αναγνωριστεί η ιδιότητα του πρόσφυγα προστατεύονται διεθνώς σύμφωνα με τη «Σύμβαση του ΟΗΕ για το Καθεστώς των Προσφύγων του 1951» την οποία υπέγραψαν 147 κράτη, λαμβάνοντας ταυτόχρονα την υποχρέωση να προστατεύουν τα συγκεκριμένα άτομα και να μην τα απελαύνουν σε κράτη στα οποία κινδυνεύουν να υποστούν διώξεις.⁸ Διάκριση υφίσταται μεταξύ των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο, δεδομένου ότι οι τελευταίοι είναι άτομα που αιτούνται να τους αναγνωριστεί

⁵ Γκόλντιν Ι., Κάμερον Τζ., Μπαλαρατζάν Μ., *Αυτοί δεν είναι σαν εμάς*, όπ. π. σ.σ. 24-25.

⁶ Adrian E., *‘Πρόσφυγας’ ή ‘μετανάστης’ – Ποιος όρος είναι ο σωστός;*, UNHCR, Γενεύη, 2016, [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <https://www.unhcr.org/gr/12771-prosfygas_i_metanastis.html> [Πρόσβαση 8/12/2021].

⁷ Φίλης Κ., *Πρόσφυγες, Ευρώπη, Ανασφάλεια*, Παπαδόπουλος, Αθήνα, 2017, σ. 14.

⁸ Γκόλντιν Ι., Κάμερον Τζ., Μπαλαρατζάν Μ., *Αυτοί δεν είναι σαν εμάς*, όπ. π. σ. 301.

το καθεστώς της διεθνούς προστασίας και η συγκεκριμένη αίτησή τους εκκρεμεί προς απάντηση.⁹

1.1.3 Η προσέγγιση του όρου παράτυπη μετανάστευση

Σύμφωνα με το Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης η παράτυπη μετανάστευση ορίζεται ως «η μετακίνηση, η οποία λαμβάνει χώρα πέρα από τους κανόνες των χωρών αποστολής, διέλευσης και υποδοχής».¹⁰ Οι παράτυποι μετανάστες συμπεριλαμβάνουν άτομα που εξαναγκάζονται να μεταναστεύσουν σε μία χώρα χωρίς να πληρούν τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή τις νόμιμες προϋποθέσεις εισόδου σε αυτή, αυτούς που διαμένουν σε κάποιο μέρος χωρίς νόμιμα έγγραφα, καθώς επίσης κάποια άτομα που μεταναστεύουν για οικονομικούς λόγους και άλλους που δεν εργάζονται νομότυπα. Επίσης στους παράτυπους μετανάστες περιλαμβάνονται και αυτοί που αρχικά μετακινήθηκαν νόμιμα σε ένα μέρος, αλλά συνέχισαν να διαμένουν σε αυτό χωρίς να πληρούνται οι νόμιμες διατυπώσεις. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι πολλά άτομα που μετακινήθηκαν σε διάφορες χώρες και μέχρι να τους αναγνωριστεί η ιδιότητα του πρόσφυγα, χαρακτηρίζονταν ως παράτυποι μετανάστες.¹¹

1.2 Κύριοι λόγοι και κίνητρα που οδηγούν στη μετανάστευση πολιτών τρίτων χωρών προς την Ευρώπη

1.2.1 Οικονομικοί λόγοι

Υπάρχουν αρκετοί και διαφορετικοί λόγοι που ωθούν τους ανθρώπους να πάρουν την απόφαση να μεταναστεύσουν με τους κυριότερους από αυτούς να είναι η βελτίωση του βιοτικού και οικονομικού τους επιπέδου, οι πολεμικές συρράξεις και οι εμφύλιες συγκρούσεις που λαμβάνουν χώρα στον τόπο της διαμονής ή καταγωγής τους, η ανάγκη προς οικογενειακή επανένωση, καθώς επίσης ο κίνδυνος να υποστούν πολιτικές διώξεις ή ακόμη και κίνδυνο για τη ζωή τους εφόσον παραμείνουν στον τόπο διαμονής τους.¹²

Πολλοί άνθρωποι που διαμένουν σε τόπους όπου υπάρχει φτωχό βιοτικό επίπεδο παίρνουν την απόφαση να μεταναστεύσουν σε περιοχές όπου επικρατεί μεγάλη οικονομική ανάπτυξη και

---

⁹ Οπ. π. σ. 302.

¹⁰ Perruchoud R., Redpath-Cross J., *Glossary on Migration*, όπ. π. σ. 54.

¹¹ Runde, D. F., Yayboke, E. K., & Gallego, C. G., *Out of the Shadows: Shining a Light on Irregular Migration*, Center for Strategic and International Studies (CSIS), 2019, σ. 2. [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <http://www.jstor.com/stable/resrep22576.4> [πρόσβαση 5/10/2021].

¹² Boulby M. - Christie K. (eds), *Migration, Refugees and Human Security in the Mediterranean and MENA*, Palgrave Macmillan, Switzerland, 2018, σ. 204, [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1007/978-3-319-70775-4> [πρόσβαση 29/10/2020].

στις οποίες υπάρχει ανάγκη για νέο εργατικό δυναμικό.¹³ Οι ανεπτυγμένες χώρες αποτελούν πόλο έλξης για τους μετανάστες δεδομένου ότι οι ευκαιρίες για εργασία αλλά και για αύξηση του βιοτικού τους επιπέδου είναι πολύ μεγάλες. Για τους λόγους αυτούς οι ευρωπαϊκές χώρες με ισχυρή οικονομία, όπως για παράδειγμα η Γερμανία, αποτελούν επιθυμητό προορισμό για τους μετανάστες που έφυγαν από τον τόπο διαμονής τους με απώτερο σκοπό την αναζήτηση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης για τους ίδιους και τα μέλη των οικογενειών τους.

1.2.2 Η κλιματική αλλαγή και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος

Στους λόγους που ενδέχεται να οδηγήσουν σε αναγκαστική μετακίνηση ανθρώπων υπάγονται τόσο η υποβάθμιση του περιβάλλοντος, όσο και η γενικότερη αλλαγή του κλίματος, γεγονός το οποίο γίνεται αντιληπτό στην ευρωπαϊκή επικράτεια. Σύμφωνα με τη «διακυβερνητική επιτροπή για την αλλαγή του κλίματος» η χώρα που σε κάποια χρόνια θα επηρεαστεί πιο πολύ από την αλλαγή του κλίματος είναι η Αφρικανική Ήπειρος, ένεκα διαφόρων περιβαλλοντικών φαινομένων όπως οι πλημμύρες, η ερημοποίηση και η προκληθείσα ανομβρία. Τα εν λόγω φαινόμενα ενδεχομένως να αναγκάσουν πολλούς ανθρώπους να μεταναστεύσουν σε άλλους τόπους όπου το περιβάλλον και το κλίμα θα τους παρέχει περισσότερη ασφάλεια και ευκαιρίες απασχόλησης. Μάλιστα περιβαλλοντικά φαινόμενα όπως η ξηρασία δεν έχουν προσωρινό χαρακτήρα και επομένως μπορεί να υφίστανται για πολλά χρόνια.¹⁴

Σύμφωνα με εκτιμήσεις, πάρα πολλοί άνθρωποι θα επηρεαστούν ιδιαίτερος αρνητικά από την έλλειψη νερού, με τον αριθμό αυτών να κυμαίνεται από 700 εκατομμύρια έως 4,4 δισεκατομμύρια, ενώ εκτιμάται ότι σε ευάλωτες περιοχές πλησίον ακτών ζουν πλέον των 200 εκατομμυρίων ανθρώπων. Επίσης, σύμφωνα με εκτίμηση της ΜΚΟ «Χριστιανική Βοήθεια» ένεκα της αλλαγής του κλίματος σχεδόν 1 δισεκατομμύριο άτομα ενδέχεται να οδηγηθούν σε μετανάστευση έως το 2050.¹⁵ Αναφορικά με το θέμα της κλιματικής αλλαγής επισημαίνεται ότι η Γενική Συνέλευση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στη «Διακήρυξη της Νέας Υόρκης για τους Πρόσφυγες και τους Μετανάστες» που έλαβε χώρα το 2016 την αναγνώρισε ως παράγοντα ώθησης προς τη μετανάστευση.¹⁶

---

¹³ Γκόλντιν Ι., Κάμερον Τζ., Μπαλαρατζάν Μ., *Αυτοί δεν είναι σαν εμάς*, όπ. π. σ. 232.

¹⁴ Fine S., Dennison S., Gowan R., *False moves: Migration and development aid*, European Council on Foreign Relations, 2019, σ. 8, [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <http://www.jstor.com/stable/resrep21606> [πρόσβαση 5/10/2021]

¹⁵ Van Schaik L. - Bakker T., *Climate-migration-security: Making the most of a contested relationship*, Clingendael Institute, 2017, σ. 3, [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <http://www.jstor.com/stable/resrep17344> [πρόσβαση 21/11/2021].

¹⁶ Όπ. π. σ. 6.

1.2.3 Πολεμικές συρράξεις και εμφύλιες συγκρούσεις

Σύμφωνα με την «Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες», στο Αφγανιστάν οι πολεμικές συρράξεις οδήγησαν σχεδόν 4 εκατομμύρια ανθρώπους στη μετανάστευση. Στο παρελθόν η πλειοψηφία των προσφύγων παγκοσμίως προέρχονταν από το Αφγανιστάν, αλλά αυτό άλλαξε από το 2014 όταν στη Συρία η κατάσταση που επικρατούσε επιδεινώθηκε σε μεγάλο βαθμό. Συγκεκριμένα, το 2015 και το 2016 τα περισσότερα εκτοπισθέντα άτομα προέρχονταν από το Ιράκ και τη Συρία, καθώς είχαν ενταθεί οι συγκρούσεις που λάμβαναν χώρα στις συγκεκριμένες χώρες. Επιπλέον, για τους ίδιους λόγους αυξήθηκαν τα μεταναστευτικά ρεύματα από την Υεμένη και το Νότιο Σουδάν.¹⁷ Γενικότερα οι πολεμικές συρράξεις αποτελούν τις κύριες αιτίες που ωθούν τους ανθρώπους στη μετακίνηση προς έναν άλλο τόπο όπου υπάρχει ασφάλεια και καλύτερες προοπτικές επιβίωσης για τους ίδιους και τις οικογένειές τους. Οι ευρωπαϊκές χώρες αποτελούν πόλο έλξης για αυτούς τους ανθρώπους, δεδομένου των κοινωνικοπολιτικών και οικονομικών συνθηκών που επικρατούν σε αυτές που αφενός παρέχουν ασφάλεια και αφετέρου περισσότερες ευκαιρίες για αύξηση του βιοτικού τους επιπέδου.

Όπως επισημάνθηκε παραπάνω, οι αιτίες που οδηγούν τους ανθρώπους στην απόφαση να εγκαταλείψουν τον τόπο διαμονής ή καταγωγής τους είναι πολλές και διαφορετικές. Ωστόσο, για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας κρίθηκε σκόπιμο να επισημανθούν οι προαναφερόμενες μόνο αιτίες καθώς κρίνονται από τις πιο ουσιώδεις και σημαντικές και συνδέονται άμεσα με τη διαπιστωθείσα αύξηση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών προς τις ευρωπαϊκές χώρες, φαινόμενο το οποίο θα εξεταστεί ακολούθως.

1.3 *Αύξηση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ρευμάτων προς την Ευρώπη*

1.3.1 Η περίοδος όξυνσης των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών του 2015

Η Ευρώπη στο σύνολό της και ιδίως οι ισχυρότερες οικονομικά ευρωπαϊκές χώρες αποτελούν από τους πιο επιθυμητούς τόπους προορισμού για μετανάστες που προέρχονται από την Αφρική και τη Μέση Ανατολή. Αυτό οφείλεται, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, αφενός στις συνθήκες αυξημένης ασφάλειας και σταθερότητας που επικρατούν στην περιοχή της Ευρώπης

---

¹⁷ Bello V., *International Migration and International Security, Why prejudice is a global security threat*, Routledge, New York, 2017, σ. 52.

και αφετέρου στις περισσότερες εργασιακές προοπτικές που υφίστανται. Σημαντικό επίσης λόγο αποτελεί το γεγονός ότι η Ευρώπη βρίσκεται σε σχετικά κοντινή απόσταση από τους τόπους που προέρχονται οι πρόσφυγες και οι μετανάστες.¹⁸

Προς τα τέλη της δεκαετίας του 1980 αλλά και στα αμέσως επόμενα χρόνια διαπιστώθηκε αλλαγή των μεταναστευτικών ρευμάτων προς τα νότια κράτη της Ευρώπης όπου άρχισαν να μετακινούνται ολοένα και περισσότεροι μετανάστες. Στο γεγονός αυτό συνέβαλλε η οικονομική ανάπτυξη των νότιων ευρωπαϊκών χωρών οι οποίες εντάχθηκαν ως κράτη-μέλη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μεταξύ αυτών και η Ελλάδα. Στις χώρες αυτές παρατηρήθηκε τριπλασιασμό του αριθμού των μεταναστών μέσα σε μία μόνο δεκαετία και συγκεκριμένα έως το 1991, ιδιαίτερα για μετακινούμενα άτομα από κράτη της Βόρειας Αφρικανικής Ηπείρου και κρατών της Λατινικής Αμερικής. Τα πρώτα χρόνια της επόμενης δεκαετίας, λόγω των πολλών ευκαιριών αξιοποίησης του εργατικού δυναμικού, στα εν λόγω κράτη της Νότιας Ευρώπης μετακινήθηκαν πολλοί μετανάστες.¹⁹

Το 2011 τα πολιτικά και κοινωνικά γεγονότα που διαδραματίστηκαν τόσο στην περιοχή της Βόρειας Αφρικής, όσο και της Μέσης Ανατολής οδήγησαν σταδιακά στη μεταναστευτική κρίση με την οποία ήρθαν αντιμέτωπες οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ειδικότερα οι εξεγέρσεις που ξέσπασαν την περίοδο της επονομαζόμενης ως «Αραβικής Άνοιξης» είχαν ως αποτέλεσμα τη σημαντική αύξηση του αριθμού των μετακινούμενων ατόμων προς την Ευρωπαϊκή επικράτεια.²⁰

Η ύπαρξη των προαναφερόμενων παραγόντων είχε ως αποτέλεσμα να αυξηθούν οι μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές προς την Ευρώπη. Επιπλέον, η εν λόγω αυξητική τάση οφείλεται στο γεγονός ότι πολλοί μετανάστες και πρόσφυγες επιδιώκουν την είσοδό τους σε ευρωπαϊκό έδαφος για λόγους οικογενειακής επανένωσης καθώς εκεί βρίσκονται ήδη μέλη των οικογενειών τους και συγγενείς τους, ενώ παράλληλα έχουν πολλές πληροφορίες σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες.

Παρόλο που η μετανάστευση ως φαινόμενο υφίσταται από πολύ παλιά, τα τελευταία χρόνια και ιδίως από το 2015 και μετά αυξήθηκε σε μεγάλο βαθμό δημιουργώντας πολλές ανησυχίες όσον αφορά τη διάσταση που έχει λάβει και την εξέλιξή της. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός

---

¹⁸ Boulby M. - Christie K. (eds), *Migration, Refugees*, όπ. π. σ. 7.

¹⁹ Pinyol-Jiménez, G., The migration-security nexus in short: instruments and actions in the European Union. *Amsterdam LF*, Vol 4, 2012, σ. 39, [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <https://amsterdamlawforum.org/articles/10.37974/ALF.209/galley/338/download/> [πρόσβαση 29/11/2021].

²⁰ Tagliapietra, A., *The European Migration Crisis: A Pendulum between the Internal and External Dimensions*, Istituto Affari Internazionali (IAI), 2019, σ. 2, [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <https://www.iai.it/sites/default/files/iaip1912.pdf> [πρόσβαση 14/03/2022].

ότι το 2015 εισήλθαν σε ευρωπαϊκό έδαφος 1 εκατομμύριο μετακινούμενοι άνθρωποι, με τους κυριότερους λόγους να αποτελούν οι εμπόλεμες συνθήκες που επικρατούσαν σε κάποιες χώρες. Οι κύριες διαδρομές που χρησιμοποιούν οι μετανάστες με σκοπό να φθάσουν στην Ευρώπη είναι τρεις και ειδικότερα, η διαδρομή της Ανατολικής Μεσογείου από την οποία περνάνε στην Ελλάδα, της Κεντρικής Μεσογείου από την οποία φθάνουν στην Ιταλία και της Δυτικής Μεσογείου όπου περνάνε στην Ισπανία.²¹

Κατά την περίοδο λοιπόν του 2015 πραγματοποιήθηκε ραγδαία αύξηση των μετακινούμενων ατόμων που διήλθαν την περιοχή της Μεσογείου. Από τους εν λόγω μετακινούμενους την μεγαλύτερη αύξηση σημείωσαν οι πρόσφυγες που προέρχονταν από την περιοχή της Συρίας, γεγονός που οφειλόταν στις πολεμικές συγκρούσεις που επικρατούσαν στη χώρα αυτή και κατ' επέκταση στην ανάγκη εξεύρεσης ενός ασφαλέστερου περιβάλλοντος για την πληθυσμιακή αυτή ομάδα. Εκτός των Σύριων προσφύγων, αύξηση σημείωσαν και οι πρόσφυγες που προέρχονταν από το Αφγανιστάν και ακολούθως οι προερχόμενοι από το Ιράκ. Πρέπει να επισημανθεί ότι στη διαπιστωθείσα αύξηση των μετακινούμενων ατόμων σε ευρωπαϊκό έδαφος συνέβαλε επίσης το γεγονός ότι υπήρχαν και άλλες περιοχές όπου επικρατούσαν συνθήκες αποσταθεροποίησης και αυξημένου κινδύνου αναταραχών, όπως για παράδειγμα στην Ερυθραία και στην περιοχή της Λιβύης. Ωστόσο, όπως διαπιστώθηκε, το 2015 πολλοί πολίτες που υπέβαλαν αίτηση για να λάβουν άσυλο προέρχονταν πέραν των προαναφερόμενων χωρών και από διάφορες άλλες χώρες όπως την περιοχή του Κοσόβου, το Πακιστάν και την Αλβανία. Οι εν λόγω πολίτες θέλησαν να αξιοποιήσουν προς όφελός τους την κατάσταση που επικρατούσε τη συγκεκριμένη περίοδο λόγω της μεταναστευτικής κρίσης, προκειμένου να μετακινηθούν σε κάποια ευρωπαϊκή χώρα και ακολούθως να επιδιώξουν τη βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου.²²

Ειδικότερα για την Ελλάδα, η τεράστια αύξηση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών με προορισμό την Ευρώπη που παρατηρήθηκε το 2015 οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό στις ένοπλες συρράξεις που διαδραματιζόνταν στη Συρία, οι οποίες οδήγησαν πολλούς Σύριους να εγκαταλείψουν τη χώρα. Χαρακτηριστικό ως προς αυτό είναι το γεγονός ότι το ίδιο έτος σχεδόν 500.000 πολίτες της Συρίας ή άτομα που έφεραν διαβατήρια της εν λόγω χώρας πέρασαν από την περιοχή του Αιγαίου. Οι αυξημένες μετακινήσεις πολιτών της Συρίας που έλαβαν χώρα τη συγκεκριμένη περίοδο συνδέονταν άμεσα με τις εχθροπραξίες στις οποίες προέβαινε το επονομαζόμενο ως «Ισλαμικό Κράτος» το οποίο έσπερνε τον πανικό στους πολίτες της χώρας, ενώ επιπλέον είχαν επεκταθεί οι στρατιωτικές επιχειρήσεις στην περιοχή και ειδικότερα τα

---

²¹ Μπαμπανάσης Σ., Πλατιάς Α., Σεϊμένης Ι., *Οι γεωστρατηγικές αλλαγές στη Μεσόγειο και οι επιπτώσεις τους*, Παπαζήση, Αθήνα 2019, σ. 38.

²² Φίλης Κ., *Πρόσφυγες, Ευρώπη*, όπ. π. σ.σ. 19-20.

αεροπορικά χτυπήματα που είχαν ως αποτέλεσμα να αυξηθεί ακόμη περισσότερο ο κίνδυνος για τους κατοίκους διαφόρων περιοχών της Συρίας.²³

Οι αυξημένες μετακινήσεις ατόμων που παρατηρήθηκαν το 2015 παρουσίαζαν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα σε σύγκριση με προγενέστερες μετακινήσεις. Το πρώτο είναι ο πολύ μεγάλος αριθμός προσφύγων και μεταναστών που εισήλθαν στην Ευρώπη μέσα σε λίγους μήνες, φθάνοντας ημερησίως μέχρι και τους 6.000 ανθρώπους. Το δεύτερο χαρακτηριστικό γνώρισμα σχετίζεται με τη δημιουργία μιας νέας Βαλκανικής μεταναστευτικής διαδρομής μέσω των Δυτικών Βαλκανίων με προορισμό την είσοδο σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αφού προηγουμένως διέρχονταν από την Τουρκία και την Ελλάδα.²⁴

1.4 Σύνδεση της μετανάστευσης με την ασφάλεια

Το θέμα της σύνδεσης της μετανάστευσης με την ασφάλεια δεν αποτελεί αντικείμενο συζήτησης των τελευταίων μόνο χρόνων. Ειδικότερα τη δεκαετία του 1980 άρχισε να απασχολεί περισσότερο το θέμα αναφορικά με τη σύνδεση της μετανάστευσης με τη σταθερότητα του κράτους και την προστασία της δημόσιας έννομης τάξης, με το φαινόμενο της μετανάστευσης να αποτελεί πρόκληση όχι μόνο για τον πολιτισμική σύνθεση του κράτους, αλλά επιπλέον να γίνεται συζήτηση σχετικά με την απειλή που συνιστούσε για την ίδια την κοινωνία. Επιπλέον, η ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική συνδέθηκε με τα ζητήματα ασφάλειας γεγονός που αποτυπώθηκε στη σχετική Σύμβαση που έλαβε χώρα το 1990 αναφορικά με την εφαρμογή της «Συμφωνίας Σένγκεν» του 1985 με την οποία πραγματοποιήθηκε η σύνδεση του φαινομένου της μετανάστευσης, όχι μόνο με τα θέματα που ανάγονται στον έλεγχο συνόρων, αλλά επίσης και με το φαινόμενο της τρομοκρατίας και του διασυνοριακού εγκλήματος.²⁵

Τα γεγονότα που έλαβαν χώρα κατά την περίοδο της επονομαζόμενης ως «αραβικής άνοιξης» δημιούργησαν νέα δεδομένα για κάποιες χώρες στην περιοχή της νότιας Μεσογείου, ενώ πολλά μέσα μαζικής ενημέρωσης στην Ευρώπη έδιναν περισσότερη έμφαση στους μετανάστες που κατάφεραν να φθάσουν στο έδαφος της Ιταλίας. Ειδικότερα, σχεδόν 25.000 μετανάστες από την Τυνησία κατάφεραν να φθάσουν στις ακτές της Ιταλίας το 2011, με κάποιους από τον χώρο

---

²³ Οπ. π. σ.σ. 32-33.

²⁴ Vimont, P., *Migration in Europe: Bridging the Solidarity Gap*, Carnegie Endowment for International Peace, 2016, σ. 5 [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <https://www.jstor.org/stable/resrep12917> [πρόσβαση 15/11/2021].

²⁵ Huysmans J., The European Union and the Securitization of Migration, *Journal of Common Market Studies*, Vol. 38, No. 5, 2000, σ. 756, [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/1468-5965.00263> [πρόσβαση 4/12/2021].

της δημοσιογραφίας καθώς και της κοινής γνώμης να χαρακτηρίζουν τη συγκεκριμένη μετακίνηση ως «εισβολή». Ωστόσο, για τα ευρωπαϊκά κράτη η μετανάστευση αποτελούσε ανησυχητικό φαινόμενο από προηγούμενα έτη. Χαρακτηριστικό ως προς αυτό ήταν οι τρομοκρατικές επιθέσεις στην Αμερική τον Σεπτέμβριο του 2001, αλλά και η «κρίση των Cayucos» το 2006 όπου οι μεταναστευτικές πιέσεις εκτιμήθηκαν ως ενδεχόμενος κίνδυνος για την ασφάλεια της Ευρώπης. Στο πλαίσιο αυτό οι πολιτικές που αναπτύχθηκαν έδωσαν έμφαση στην προστασία των ευρωπαϊκών συνόρων με σκοπό την εξασφάλιση τόσο της ασφάλειας του εκάστοτε ευρωπαϊκού κράτους, όσο και της Ευρώπης γενικότερα.²⁶

Για τις χώρες στις οποίες εγκαθίστανται οι μετανάστες η σύνδεση της μετανάστευσης με την ασφάλεια πραγματοποιείται με δύο σημαντικούς τρόπους. Αφενός ως ένα ζήτημα ασφάλειας με διεθνείς προεκτάσεις ασκεί επιρροή στις πολιτικές τόσο του ελέγχου, όσο και της διέλευσης των συνόρων, με τα εγκλήματα της εμπορίας ανθρώπων και των παράτυπων μεταναστευτικών ροών να συνιστούν απειλές τις οποίες πρέπει να αντιμετωπίσουν. Αφετέρου ως θέμα εγχώριας ασφάλειας οι μετανάστες αρκετά συχνά χαρακτηρίζονται ως απειλή για τη δημόσια έννομη τάξη. Όσον αφορά την Ευρωπαϊκή Ένωση το ζήτημα των μεταναστευτικών πιέσεων εκλαμβάνεται ως απειλή τόσο για την γενικότερη ευημερία των μελών της, όσο και για τη διατήρηση της ασφάλειας και της σταθερότητας στην επικράτειά της. Οι ευρωπαϊκοί θεσμοί αναπτύσσουν συγκεκριμένες δράσεις προκειμένου να αντιμετωπίσουν τα ζητήματα που ανακύπτουν από τη σύνδεση μεταξύ μετανάστευσης και ασφάλειας.²⁷

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το 2015 υπήρξε μεγάλη αύξηση των μεταναστευτικών ροών προς την Ευρώπη. Τα επόμενα έτη παρόλο που οι ροές προς τη Μεσόγειο μειώθηκαν, ωστόσο συνέχισαν να υφίστανται. Το γεγονός αυτό είχε ως επακόλουθο η παράτυπη μετανάστευση ως φαινόμενο να αντιμετωπίζεται με διαφορετικό τρόπο σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ενώ επιπλέον επιβλήθηκαν μέτρα αντιμετώπισής της τόσο σε κρατικό επίπεδο, όσο και σε ευρωπαϊκό θεσμικό επίπεδο. Οι αυξημένες ροές ανθρώπων προς την Ευρώπη, συνεπεία πολεμικών συρράξεων και αναταραχών σε περιοχές όπως τη Συρία και τη Λιβύη, αποτέλεσαν κύριο θέμα αναφορικά με την ασφάλεια των ευρωπαϊκών χωρών, ενώ παράλληλα η πολιτική διαχείριση και αντιμετώπιση της κατάστασης έφερε στο προσκήνιο τις διαφωνίες μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών ως προς τη διευθέτηση του εν λόγω ζητήματος. Επιπλέον, οι πολεμικές συρράξεις στη

---

²⁶ Pinyol-Jiménez, G., The migration-security nexus, όπ. π. σ.σ. 36-37.

²⁷ Όπ. π. σ. 39.

Συρία και άλλες χώρες, είχαν ως συνέπεια την προώθηση του φαινομένου της τρομοκρατίας προς τις ευρωπαϊκές χώρες.²⁸

Τα τρομοκρατικά χτυπήματα που διαπράχθηκαν από το 2000 και μετά οδήγησαν το 2005 στην ανάληψη θεσμικών ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών προκειμένου να υλοποιηθεί ένα στρατηγικό σχέδιο καταπολέμησης της τρομοκρατίας. Επιπλέον, οι τρομοκρατικές επιθέσεις που έλαβαν χώρα το 2015 στην πρωτεύουσα της Γαλλίας, είχε ως αποτέλεσμα να ενταθούν οι ανησυχίες και οι προβληματισμοί ότι οι τρομοκράτες μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές προκειμένου να καταφέρουν την είσοδό τους σε ευρωπαϊκό έδαφος και να επιδιώξουν ακολούθως την υλοποίηση του εγκληματικού τους σχεδίου.²⁹

Η μελέτη αναφορικά με τη σύνδεση που υπάρχει μεταξύ μετανάστευσης και ασφάλειας επικεντρώνεται τόσο στο ίδιο το κράτος και στις επιδράσεις που μπορεί να έχουν οι μεταναστευτικές ροές στην κανονική και σύμφωνα με το νόμο και το Σύνταγμα λειτουργία του, όσο και στα άτομα που μετακινούνται. Κάθε κράτος έχει την αποκλειστική εξουσία να ελέγχει και να επιβλέπει τα σύνορά του, καθώς και να επιβάλει τη νομιμότητα διέλευσης αυτών. Επομένως, η ύπαρξη εγκληματικών δικτύων που διακινούν παράνομα ανθρώπους, όχι μόνο έρχεται σε σύγκρουση με το θεσμικό και κυρίαρχο ρόλο του κράτους ως προς την άσκηση ελέγχου των προαναφερόμενων θεμάτων, αλλά επιπλέον αποτελεί πρόκληση για το κράτος που καλείται να αντιμετωπίσει τις τραγικές συνέπειες που επιφέρει η δραστηριότητα των εν λόγω δικτύων. Παράλληλα, η εντός των συνόρων ασφάλεια μιας χώρας κλυδωνίζεται από τη σύνδεση που υφίσταται μεταξύ της μετανάστευσης και της τρομοκρατίας, καθώς και από τον κίνδυνο να στρατολογηθούν ορισμένα άτομα που διαμένουν σε καταυλισμούς και ήρθαν σε επαφή, είτε με πρόσωπα που συνδέονται με την τρομοκρατία, είτε με άλλα άτομα που δραστηριοποιούνται σε παράνομες και εγκληματικές δραστηριότητες.³⁰

Δεδομένου ότι η έννοια του όρου ασφάλεια είναι ευρεία και μπορεί να ερμηνευτεί με ποικίλους τρόπους, η σύνδεση της μετανάστευσης με την ασφάλεια αντιμετωπίζεται διαφορετικά από ανθρώπους που διαμένουν σε ευρωπαϊκές χώρες και διαφορετικά από αυτούς που διαμένουν σε άλλες περιοχές. Στην Ευρώπη αρκετοί άνθρωποι συνδέουν τις αυξημένες μεταναστευτικές ροές με σημαντική απειλή και πρόκληση για την ίδια τους την ασφάλεια, σε αντίθεση με

---

²⁸ Μπαμπανάσης Σ., Πλατιάς Α., Σεϊμένης Ι., *Οι γεωστρατηγικές αλλαγές*, σ.σ. 75, 121.

²⁹ De Castro Sánchez C., *Security, Migrant Flows, and Terrorism in the European Area of Freedom, Security and Justice*, στο Sroka, A., Garrone, F. C.-R., & Kumbrián R. D. T. (Eds.), *Radicalism and Terrorism in the 21st Century: Implications for Security*, Peter Lang AG, 2017, σ. 244.

³⁰ Καρατραντός Τριαντάφυλλος, *Οι επιπτώσεις των μεταναστευτικών πιέσεων στην ασφάλεια*, στο Ντάλης Σ., *Mare Nostrum, Μετατοπίσεις ισχύος στον γεωπολιτικό χάρτη της Μεσογείου, Γεωπολιτικές και Γεωοικονομικές Προκλήσεις*, εκδ. Παπαζήση, 2020, σ.σ. 479-481.

ανθρώπους από αφρικανικές χώρες που εκτιμούν ότι η μετανάστευση μπορεί να εξασφαλίσει τόσο τα ανθρώπινα δικαιώματά τους, όσο και οικονομική ανάπτυξη.³¹ Θα πρέπει ωστόσο να επισημανθεί και ο αυξημένος κίνδυνος που ελλοχεύει για την ασφάλεια των ίδιων των μεταναστών δεδομένου ότι έχουν πλέον λίγες δυνατότητες να μεταναστεύσουν μέσω των νόμιμων οδών, ενώ παράλληλα έχουν εντείνει την εγκληματική τους δράση τα παράνομα δίκτυα που διακινούν μετανάστες.³²

Όπως προαναφέρθηκε η διάπραξη τρομοκρατικών επιθέσεων από τρομοκράτες που εισήλθαν σε χώρα της Ευρώπης εκμεταλλευόμενοι τις προσφυγικές και μεταναστευτικές ροές, προκάλεσε φόβο και ανησυχία σε αρκετούς πολίτες ευρωπαϊκών χωρών, ενώ παράλληλα έφερε στο προσκήνιο το θέμα της σύνδεσης της μετανάστευσης με την ασφάλεια. Ως προς το θέμα αυτό και τις γενικότερες επιπτώσεις των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών στην ασφάλεια των ευρωπαϊκών χωρών θα γίνει εκτενής αναφορά στο επόμενο κεφάλαιο.

---

³¹ Raineri, L., Rossi, A., *The Security-Migration-Development Nexus in the Sahel: A Reality Check*, Istituto Affari Internazionali, 2017, σ. 10, [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <http://www.jstor.com/stable/resrep17534> [πρόσβαση 12/12/2020].

³² Όπ. π. σ. 13.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Οι επιπτώσεις των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών στην ασφάλεια των ευρωπαϊκών χωρών και των πολιτών τους

2.1 Επιπτώσεις στην ασφάλεια του κράτους και της κοινωνίας

2.1.1 Η σύνδεση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών με την τρομοκρατία

Τους πρώτους μήνες του 2015 το επονομαζόμενο «Ισλαμικό Κράτος» απειλούσε ότι θα αποστείλει σε ευρωπαϊκό έδαφος 4.000 τζιχαντιστές μέσω Τουρκικού εδάφους, καθώς επίσης ότι θα εισέλθουν 500.000 περίπου πρόσφυγες στην επικράτεια της Ευρώπης μέσω Λιβυκού εδάφους. Έως τα τέλη του ίδιου έτους, περίπου 1 με 2 εκατομμύρια άνθρωποι από διάφορες χώρες όπου επικρατούσαν εχθροπραξίες, μεταξύ αυτών το Ιράκ και η Συρία, πέρασαν στη Δυτική πλευρά της Ευρώπης δια μέσω της Τουρκίας και της Λιβύης.³³ Επιπλέον, το 2015 ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Γερμανία και η Αυστρία, δέχονταν μεγάλο αριθμό αιτούντων άσυλο όπου πολλές φορές τόσο τα πραγματικά στοιχεία των μεταναστών, όσο και ο αληθινός σκοπός της μετακίνησής τους δεν μπορούσαν να αποκαλυφθούν. Ειδικότερα, στη Γερμανία οι πρόσφυγες που εισέρχονταν με νόμιμα αποδεικτικά έγγραφα στοιχείων ταυτότητας ήταν σε ποσοστό από 25 έως 30 τοις εκατό, ενώ πολλές φορές διαπιστώνονταν κλεμμένα ή πλαστά διαβατήρια αρχών Συρίας.³⁴

Από τα προαναφερόμενα γίνεται προδήλως κατανοητό ότι για ένα σημαντικό αριθμό μεταναστών και προσφύγων που εισήλθαν σε ευρωπαϊκό έδαφος δεν ήταν εύκολο να εξακριβωθούν τα πραγματικά στοιχεία ταυτότητάς τους και επομένως να ελεγχθεί το ποινικό τους παρελθόν, καθώς και να εξεταστεί περαιτέρω ο σκοπός του ταξιδιού τους και η τυχόν σύνδεσή τους με τρομοκρατικές και ριζοσπαστικές οργανώσεις. Συνεπώς υφίσταται ο κίνδυνος να εισέλθουν σε ευρωπαϊκό έδαφος άτομα που έχουν σκοπό να διαπράξουν εγκληματικές ή ακόμη και τρομοκρατικές επιθέσεις σε στόχους που ενδεχομένως να έχουν εκ των προτέρων επιλέξει.

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες τα τρομοκρατικά χτυπήματα που διαπράχθηκαν σε διάφορες

---

³³ Schmid A., *Links between Terrorism and Migration: An Exploration*, International Centre for Counter-Terrorism, - The Hague, 2016, (*ICCT Research Paper*), σ. 8, [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <https://www.jstor.org/stable/resrep29396> [πρόσβαση 05/10/2021].

³⁴ Οπ. π. σ.σ. 8-9.

χώρες είχαν ως αποτέλεσμα πολλά κράτη να αναθεωρήσουν τον τρόπο με τον οποίο αντιμετώπιζαν το φαινόμενο της μετανάστευσης και να προβούν σε διαφορετική προσέγγιση αναφορικά με τα ζητήματα ασφάλειας που αναδεικνύονταν στο έδαφός τους. Σε ευρωπαϊκό έδαφος επιθέσεις διαπράχθηκαν το 2004 στην πρωτεύουσα της Ισπανίας, τη Μαδρίτη, όπου έλαβαν χώρα βομβιστικά χτυπήματα σε τρένα, καθώς και το 2005 στην πρωτεύουσα της Αγγλίας, το Λονδίνο, όπου πραγματοποιήθηκαν βομβιστικές αιματηρές επιθέσεις αυτοκτονίας σε μετρό της πόλης. Η εσωτερική ασφάλεια διαφόρων χωρών αρχίζει πλέον να απειλείται από τις ροές των μεταναστών λόγω της σύνδεσης που υφίσταται σε διάφορες περιπτώσεις μεταξύ των εν λόγω ροών και του φαινομένου της τρομοκρατίας, καθώς επίσης και της σύνδεσης που παρατηρείται με άλλες εγκληματικές πράξεις όπως η διακίνηση ναρκωτικών και μεταναστών.³⁵

Πέραν των προαναφερόμενων επιθέσεων στη Μαδρίτη και στο Λονδίνο, το 2015 έλαβε χώρα ακόμη μία αιματηρή επίθεση στο Παρίσι που είχε ως συνέπεια να χάσουν πολλά άτομα τη ζωή τους, με τις συνολικές ανθρώπινες απώλειες να ανέρχονται σε 129. Η εν λόγω τρομοκρατική επίθεση κατέδειξε περαιτέρω τη σύνδεση που υφίσταται μεταξύ τρομοκρατίας και μεταναστευτικών ροών, ενώ επιπλέον είχε ως επακόλουθο να ενταθούν οι φωνές ατόμων που πρόσκεινται στην ακροδεξιά και ζητούσαν να υλοποιηθούν αυστηρότερα μέτρα αποτροπής παράνομων εισόδων σε ευρωπαϊκό έδαφος. Ο μεγάλος αριθμός μεταναστών που εισήλθε στην Ευρώπη και ειδικότερα, όπως προαναφέρθηκε, την περίοδο από το 2015 και μετέπειτα όπου πολλές χώρες ήρθαν αντιμέτωπες με την έξαρση του μεταναστευτικού ζητήματος, σε συνδυασμό με την εμφανιζόμενη πλέον απειλή που υφίστανται οι ευρωπαϊκές χώρες από τα τρομοκρατικά χτυπήματα που διαπράχθηκαν, ανέδειξαν τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα κράτη της Ευρώπης ως προς τον αποτελεσματικό έλεγχο των εθνικών τους συνόρων. Ειδικότερα αναδείχθηκαν οι δυσχέρειες ως προς την αποτελεσματική εξακρίβωση της πραγματικής ταυτότητας των προσφύγων και παράτυπων μεταναστών, ενώ παράλληλα η είσοδος σε ευρωπαϊκό έδαφος ατόμων που προέβησαν σε τρομοκρατικές επιθέσεις οδήγησε σε προβληματισμούς αναφορικά με τον τρόπο λειτουργίας του Schengen.³⁶ Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της επίθεσης που διέπραξε στο Παρίσι ο Τυνησιός Salih Walid, ο οποίος όπως διαπιστώθηκε είχε προηγουμένως εγγραφεί σε ένα από τα κέντρα ασύλου της Γερμανίας και συγκεκριμένα του Recklinghausen. Ο Walid τον Ιανουάριο του 2016 επιτέθηκε σε αστυνομικό τμήμα κρατώντας ένα μαχαίρι μπαλτάς, ωστόσο εξουδετερώθηκε εγκαίρως χωρίς να προλάβει να τραυματίσει κάποιον άνθρωπο. Η συγκεκριμένη επίθεση έλαβε χώρα ακριβώς έναν χρόνο

³⁵ Boulby M. - Christie K. (eds), *Migration, Refugees*, όπ. π. σ. 204.

³⁶ Ντάλης Σ., *Mare Nostrum*, όπ. π. σ.σ. 483-484.

μετά την αιματηρή επίθεση που έγινε τον Ιανουάριο του 2015 στα γραφεία της σατιρικής εφημερίδας Charlie Hebdo που βρίσκονται στο Παρίσι.³⁷

Το τρομοκρατικό χτύπημα στην πρωτεύουσα της Γαλλίας, που έλαβε χώρα όπως προαναφέρθηκε το 2015, ενίσχυσε ακόμη πιο πολύ τους προβληματισμούς αναφορικά με τη σύνδεση που υφίσταται μεταξύ μετανάστευσης-τρομοκρατίας, δεδομένου ότι οι δύο από τους δράστες που διέπραξαν την εν λόγω αιματηρή επίθεση κατάφεραν να περάσουν παράτυπα στην Ευρώπη μέσω της Λέρου, αποκρύπτοντας τα πραγματικά στοιχεία ταυτότητάς τους κάνοντας χρήση πλαστογραφημένων εγγράφων αρχών Συρίας. Το γεγονός αυτό επιβεβαίωσε τους φόβους και τις ανησυχίες ότι τρομοκράτες τζιχαντιστές μπορούν να εκμεταλλευτούν τις μεταναστευτικές ροές προκειμένου να φθάσουν σε ευρωπαϊκό έδαφος με σκοπό την υλοποίηση του τρομοκρατικού τους σχεδίου.³⁸

Η συντριπτική πλειοψηφία των μεταναστών που επιδιώκει να περάσει παράτυπα σε ευρωπαϊκό έδαφος, τόσο από την Τουρκία όσο και από την Βόρεια Αφρική, έρχεται σε επαφή με εγκληματίες που δραστηριοποιούνται στην παράνομη διακίνηση ανθρώπων. Η ευρωπαϊκή υπηρεσία «Europol» επισήμανε ότι διακινητές σε διάφορες πόλεις, μεταξύ αυτών στην Κωνσταντινούπολη, στο Ιζμίρ, στο Κάιρο και στην Τρίπολη, μεταφέροντας στην Ευρώπη μετανάστες και άλλα άτομα που επιδιώκουν να πάρουν άσυλο, έχουν αποκομίσει τεράστιο παράνομο οικονομικό όφελος που φθάνει τα 6 δισεκατομμύρια δολάρια. Επιπλέον, η Europol προέβη στην ανησυχητική διαπίστωση ότι «οι τρομοκρατικές οργανώσεις βασίζονται σε παράνομη διακίνηση μεταναστών ως πηγή χρηματοδότησης».³⁹

Η μεγάλη αύξηση των προσφυγικών ρευμάτων προς την Ευρώπη είχε ως επακόλουθο τη δημιουργία προσφυγικών καταυλισμών σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες. Σε εν λόγω χώρους πολλές φορές επικρατεί η απογοήτευση μεταξύ των φιλοξενούμενων ατόμων καθώς απαιτείται να παραμένουν σε αυτά σημαντικό χρονικό διάστημα μέχρις ότου ολοκληρωθούν οι απαραίτητες νομικές και γραφειοκρατικές διαδικασίες, ενώ παράλληλα δεν παρέχεται η μεγαλύτερη δυνατή αστυνόμευση και ασφάλεια. Πρέπει ακόμη να επισημανθεί ότι μεγάλος αριθμός προσφύγων είναι νεαρά άτομα που δεν έχουν ακόμη ενηλικιωθεί, ενώ όπως έχει διαπιστωθεί τα άτομα νεαρής ηλικίας είναι περισσότερο πιθανό να στρατολογηθούν ως τρομοκράτες. Λόγω των προαναφερόμενων παραγόντων, σε προσφυγικούς καταυλισμούς

---

³⁷ Schmid A., *Links between Terrorism*, όπ. π. σ. 44.

³⁸ Ferreira S., *Human Security*, όπ. π. σ. 71.

³⁹ Schmid A., *Links between Terrorism*, όπ. π. σ.σ. 27-28.

υφίστανται δυνατότητες προσέγγισης και επηρεασμού ατόμων με σκοπό τη στρατολόγησή τους στο χώρο της τρομοκρατίας.⁴⁰

Επιπροσθέτως, στα κράτη που εισήλθε και διαμένει μεγάλος αριθμός προσφύγων υπάρχει μεγαλύτερος κίνδυνος διάπραξης τρομοκρατικών χτυπημάτων στο έδαφός τους, αφενός από άτομα «*μαχητές πρόσφυγες*» και αφετέρου από ακραίους ντόπιους που δεν θέλουν πρόσφυγες στη χώρα τους και τους έχουν στοχοποιήσει. Σύμφωνα με πολυετή έρευνα που κράτησε από το 1970 έως το 2007 στην οποία εξετάστηκαν διάφορα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν σε 154 κράτη συνολικά, διαπιστώθηκε ότι στις χώρες όπου έχει εισέλθει μεγάλος αριθμός προσφύγων υπάρχουν σημαντικά αυξημένες πιθανότητες να αντιμετωπίσουν τρομοκρατική επίθεση, τόσο διεθνή όσο και εγχώρια.⁴¹

Επιπροσθέτως, αναφορικά με το ζήτημα της υφιστάμενης σύνδεσης μεταξύ τρομοκρατίας και μετανάστευσης έχουν τοποθετηθεί σχετικά ευρωπαϊοί ηγέτες. Ειδικότερα, ο Πρόεδρος της Τσεχίας Ζέμαν ανέφερε ότι «*το να υποδεχθούμε μουσουλμάνους μετανάστες θα σήμαινε ότι θα δημιουργούσαμε ένα φυτώριο ικανό να οδηγήσει σε ενδεχόμενες τρομοκρατικές ενέργειες*».⁴² Επιπλέον, ο πρωθυπουργός της Σλοβακίας, Φίτσο, υποστήριξε ότι υφίσταται σύνδεση μεταξύ τρομοκρατίας και μετανάστευσης. Χαρακτηριστικό είναι επίσης το γεγονός ότι η μεγάλη πλειοψηφία των Πολωνών πολιτών, ήτοι 73% εκτιμά ότι η είσοδος πολλών προσφύγων τόσο από το Ιράκ, όσο και από τη Συρία συνιστά μεγάλη απειλή.⁴³ Στη Γερμανία μεγάλο μέρος των πολιτών, 71%, εκτιμά ότι οι τρομοκράτες εισέρχονται στη χώρα τους με τις προσφυγικές ροές.⁴⁴ Γίνεται επομένως κατανοητό ότι αρκετοί ευρωπαίοι πολίτες συνδέουν την τρομοκρατία με το προσφυγικό και μεταναστευτικό ζήτημα γεγονός που τους δημιουργεί ανησυχίες και προβληματισμούς αναφορικά με τη διαχείριση του μεταναστευτικού ζητήματος και την προστασία της ασφάλειάς τους.

Η μετανάστευση λοιπόν όχι μόνο συνδέεται με την ασφάλεια αλλά παρουσιάζει και μία σχέση αλληλεπίδρασης με αυτή. Οι τρομοκρατικές επιθέσεις και οι γενικότερες διεθνικές απειλές είχαν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μίας στενότερης σχέσης μεταξύ ασφάλειας και μετανάστευσης που οδήγησε στην κατάρτιση διαφόρων προγραμμάτων ασφάλειας

---

⁴⁰ Οπ. π. σ. 33.

⁴¹ Οπ. π. σ. 37.

⁴² Φίλης Κ., *Πρόσφυγες, Ευρώπη*, όπ. π. σ. 40.

⁴³ Οπ. π. σ. 41.

⁴⁴ Οπ. π. σ. 45.

προκειμένου να αντιμετωπιστούν ειδικότερα ζητήματα που συνδέονται με το μεταναστευτικό, θέμα το οποίο θα αναπτυχθεί στο επόμενο κεφάλαιο.⁴⁵

2.1.2 Απειλή για την κοινωνική σταθερότητα και ασφάλεια

Σύμφωνα με τα πορίσματα της έρευνας που έκανε ο Putnam Robert τα οποία παρουσίασε το 2007, η μετανάστευση που εισρέει σε ένα κράτος τορπιλίζει την «κοινωνική αλληλεγγύη» και μάλιστα μέσα σε μικρό έως μεσαίο χρονικό διάστημα, ενώ επιπλέον υποστήριξε ότι σύντομα «η πολυμορφία αναιρεί την κοινότητα» και ότι ενδέχεται μετά από κάποιο χρονικό διάστημα να υπάρξουν αρνητικές συνέπειες εφόσον απομονωθούν από τον κοινωνικό ιστό οι μετανάστες και οδηγηθούν σε εγκληματικές πράξεις, ένδεια και υποβάθμιση της κοινωνικής ζωής τόσο των ίδιων, όσο και της οικογένειάς τους.⁴⁶ Το παραπάνω συμπέρασμα αναφορικά με τον τορπιλισμό της «κοινωνικής αλληλεγγύης» παρουσιάζεται επίσης σε έρευνα που έκανε ο Glaeser και ο Alesino στην οποία ισχυρίστηκαν ότι οι Ευρωπαίοι πολίτες δείχνουν παραπάνω εμπιστοσύνη σε συνανθρώπους τους γιατί η κοινωνία στην οποία μεγάλωσαν έχει περισσότερα χαρακτηριστικά ομοιογένειας σε σύγκριση με αυτή των Αμερικανών. Συμπέραναν ότι η είσοδος των μεταναστών και η επακόλουθη διαφοροποίηση των φυλών που διαβιούν στην κοινωνία έχει ως αποτέλεσμα να φθείρονται οι στέρεες βάσεις της ιθαγένειας. Στην περίπτωση αυτή πολλοί πολίτες εκτιμούν πως το κράτος παρέχει υλικά και άλλα αγαθά σε μειονότητες με αποτέλεσμα οι ίδιοι πλέον να μην παρέχουν στο κράτος την υποστήριξη τους.⁴⁷

Οι εσωτερικές αναταραχές και η εγκληματικότητα συνιστούν απειλή για την ευρύτερη κοινωνική ασφάλεια. Παρόλο που ομάδες διαφόρων μεταναστών δεν σχετίζονται με αυξημένα ποσοστά εγκληματικότητας σε σύγκριση με το ντόπιο πληθυσμό μίας χώρας, ωστόσο αρκετές φορές μετανάστες νεαρής συνήθως ηλικίας κατηγορούνται για διάφορες εγκληματικές πράξεις που τέλεσαν σε εθνικό κυρίως επίπεδο, καθώς επίσης για εγκλήματα που έχουν διεθνείς διαστάσεις και ειδικότερα αυτά που σχετίζονται με το εμπόριο ναρκωτικών ουσιών. Επίσης, όταν μετανάστες που βρίσκονται συγκεντρωμένοι σε ένα μέρος προβούν σε διαδηλώσεις διαμαρτυρίας σχετικά με τις συνθήκες που αντιμετωπίζουν στη χώρα όπου διαβιούν, τότε ενδέχεται να ξεσπάσουν αναταραχές στο εσωτερικό. Αρκετές φορές οι ίδιοι οι μετανάστες στοχοποιούνται από άτομα που πραγματοποιούν διαδηλώσεις με αντιμεταναστευτικό χαρακτήρα, οι οποίες διαδηλώσεις μπορεί να είναι ιδιαίτερα έντονες σε περίπτωση που διαπιστωθεί ότι μετανάστες υπερβαίνουν τα επιτρεπτά όρια του νόμου. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι υπάρχουν μετανάστες που δεν εφαρμόζουν τους εθνικούς νόμους της χώρας

⁴⁵ Ferreira S., *Human Security*, όπ. π. σ. 37.

⁴⁶ Γκόλντιν Ι., Κάμερον Τζ., Μπαλαρατζάν Μ., *Αυτοί δεν είναι σαν εμάς*, όπ. π. σ. 351.

⁴⁷ Όπ. π. σ.σ. 351-352.

όπου διαμένουν όταν αυτοί οι νόμοι έρχονται σε αντίθεση με τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις.⁴⁸

Σύμφωνα με τη «Σχολή της Κοπεγχάγης» η κοινωνική ασφάλεια, μεταξύ άλλων, ορίζεται ως: «η ικανότητα μιας κοινωνίας να επιμένει στον ουσιαστικό της χαρακτήρα υπό μεταβαλλόμενες συνθήκες και πιθανές ή πραγματικές απειλές».⁴⁹ Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η κοινωνική ασφάλεια ενδέχεται να έρθει σε αντίθεση με τη γενικότερη οικονομική ασφάλεια, δεδομένου ότι η ανάπτυξη της οικονομίας μπορεί να βρίσκεται σε εξάρτηση από τα ποσοστά μετανάστευσης που εκτιμώνται ως δυσμενή για την συνοχή της ίδιας της κοινωνίας, ιδιαίτερος σε κοινωνίες που δεν παρουσιάζουν ενισχυμένη συνοχή. Συνήθως οι απειλές για την κοινωνική ασφάλεια προέρχονται από τη μετανάστευση και από τις «ανταγωνιστικές ταυτότητες», οι οποίες όταν έρθουν σε σύγκρουση μεταξύ τους ενδέχεται να ανακύψουν ζητήματα αναφορικά με την ασφάλεια. Σε περίπτωση που διαφορετικές ταυτότητες συμβιώνουν σε ένα μέρος, ενδέχεται να προκύψει σχετική απειλή όταν μία από αυτές είναι η κυρίαρχη.⁵⁰

Αρκετές φορές οι μετανάστες χαρακτηρίζονται ως απειλή για τη δημόσια έννομη τάξη λόγω διάπραξης εγκλημάτων που σχετίζονται με τρομοκρατικές πράξεις, το εμπόριο ανθρώπων, τις κλοπές και τη διακίνηση ναρκωτικών ουσιών. Ένας ακόμη κίνδυνος που μπορεί να προκύψει για την κοινωνική ασφάλεια λόγω της μετανάστευσης αποτελεί ο κλονισμός της πολιτιστικής ταυτότητας λόγω σύγκρουσης των πολιτιστικών κανόνων και αρχών, όπως για παράδειγμα συνέβη στη Γαλλία το 2004 όταν απαγορεύτηκε στα σχολεία το χιτζάμπ.⁵¹

Σε πολιτισμικό επίπεδο οι απειλές που υφίστανται συνδέονται κυρίως με τη διαφορετικότητα που υπάρχει μεταξύ των μεταναστών και του ντόπιου πληθυσμού της περιοχής όπου μετεγκαταστάθηκαν τόσο σε θρησκευτικό και γλωσσικό επίπεδο, όσο και στις παραδόσεις, τα έθιμα και τα γενικότερα κοινωνικά και πολιτισμικά ήθη. Όταν οι συγκεκριμένες διαφορές συνδυάζονται και με αρνητικά συναισθήματα περί της κοινής συμβίωσής τους, τότε οι πολιτισμικές απειλές είναι ακόμη πιο έντονες. Ιδιαίτερα σε περιπτώσεις όπου σε κάποια περιοχή διαμένουν πάρα πολλοί μετανάστες που παρουσιάζουν πολιτισμική ομοιογένεια, τότε όσο μεγαλύτερες είναι οι προαναφερόμενες διαφορές μεταξύ μεταναστών και ντόπιου πληθυσμού, τόσο μεγαλύτερα θα είναι και τα εχθρικά μεταξύ τους συναισθήματα και η έλλειψη εμπιστοσύνης.⁵² Επιπλέον, η παρουσίαση από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης περιστατικών

---

⁴⁸ Graham D. - Nana P. (eds), *Migration, Globalisation and Human Security*, Routledge, London and New York, 2000, σ. 195.

⁴⁹ Wing Commander P. E. O'Neill RAF, *The European Union*, όπ. π. σ. 324.

⁵⁰ Όπ. π. σ.σ. 325-326.

⁵¹ Όπ. π. σ. 326.

⁵² Graham D. - Nana P. (eds), *Migration, Globalisation*, όπ. π. σ.σ. 195-196.

συμμετοχής των μεταναστών σε φασαρίες που έλαβαν χώρα σε φτωχές γειτονιές εντός της πόλης και η δικαιολόγηση αυτών των περιστατικών ως ένδειξη βαρβαρότητας συντελούν στη δημιουργία συνθηκών που ενισχύουν τον πολιτισμικό κίνδυνο.⁵³

Γίνεται επομένως κατανοητό ότι όταν εξετάζουμε τη σύνδεση που υφίσταται ανάμεσα στην ασφάλεια και τη μετανάστευση, η έρευνα δεν περιορίζεται αποκλειστικά στην ασφάλεια ενός κράτους αλλά επεκτείνεται και στην ασφάλεια γενικότερα της κοινωνίας και της προστασίας των ανθρώπων που διαβιούν σε αυτή.⁵⁴

2.1.3 Ενίσχυση των ακροδεξιών κομμάτων και των συναισθημάτων της ξενοφοβίας

Η αύξηση των μεταναστευτικών ροών οδήγησε σε ενίσχυση της ακροδεξιάς ρητορικής. Σε ευρωπαϊκά κράτη διαπιστώθηκε η άνοδος κομμάτων τα οποία πρόσκεινται στο χώρο της ακροδεξιάς και επιθυμούν την υιοθέτηση πολιτικών κατά της μετανάστευσης. Η άνοδος των εν λόγω κομμάτων συσχετίζεται με τις ανησυχίες και τους προβληματισμούς που νιώθουν ευρωπαίοι πολίτες αναφορικά με την εγκληματικότητα και τη γενικότερη ασφάλειά τους, τη δυσκολία εξεύρεσης εργασίας, καθώς επίσης και με ζητήματα ταυτότητας. Χαρακτηριστικό είναι επίσης το γεγονός ότι κόμματα που ανήκουν στο ριζοσπαστικό δεξιό χώρο, κατάφεραν αφενός να μεγεθύνουν τα εκλογικά τους ποσοστά και αφετέρου να συμμετάσχουν σε ορισμένες περιπτώσεις σε κυβερνητική συμμαχία ενός κράτους. Τέτοιες περιπτώσεις έλαβαν χώρα κατά τις εκλογές του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου που διεξήχθησαν το 2009, στις οποίες κόμματα που ανήκουν στον προαναφερόμενο χώρο στην Ολλανδία και στην Αυστρία απέσπασαν ποσοστό ψήφων κοντά στο 20%. Η άνοδος των συγκεκριμένων κομμάτων οφείλεται κυρίως στα αιτήματα των υποστηρικτών τους για περιορισμό των μεταναστευτικών ροών, καθώς και σε ανησυχίες σχετικά με την εθνική και πολιτισμική ταυτότητα.⁵⁵ Ωστόσο θα πρέπει να επισημανθεί ότι η ενίσχυση του ακροδεξιού λαϊκισμού δεν είναι αποκλειστικό επακόλουθο της αύξησης των μεταναστών και προσφύγων, αλλά επιπλέον οφείλεται και σε άλλα προβλήματα όπως η χαμηλότερη οικονομική ανάπτυξη ευρωπαϊκών χωρών και η αίσθηση ότι υφίσταται απώλεια του δημοκρατικού ελέγχου από τους ευρωπαίους πολίτες στις κυβερνήσεις των χωρών τους.

---

⁵³ Huysmans J., *The European Union*, όπ. π. σ. 763.

⁵⁴ Ferreira S., *Human Security*, όπ. π. σ. 36.

⁵⁵ Pietsch J., *Public opinion towards new migration flows in Europe and the increasing role of the EU*, στο Pietsch J., Clark M., *Migration and Integration in Europe, Southeast Asia, and Australia, A Comparative Perspective*, Amsterdam University Press, Amsterdam, 2015, σ. 50.

Σε περιοχές όπου διαβιούν πολλοί μετανάστες, οι οποίοι δεν έχουν καταφέρει να ενσωματωθούν πλήρως στην κοινωνία, υφίσταται ξενοφοβική και εχθρική αντιμετώπιση απέναντί τους η οποία είναι ιδιαίτερα έντονη σε περιόδους όπου υπάρχουν ζητήματα που σχετίζονται με την έλλειψη ασφάλειας και τις οικονομικές δυσχέρειες. Το φαινόμενο της ξενοφοβίας ενδέχεται σε ακραίες περιπτώσεις να καταλήξει σε εχθρικές πράξεις και βιαιοπραγίες σε βάρος ορισμένων μεταναστών.⁵⁶ Η ξενοφοβία μπορεί να πάρει ανεξέλεγκτες διαστάσεις εφόσον έχει την ανοχή της πολιτείας και γίνει αντικείμενο εκμετάλλευσης από ακροδεξιές οργανώσεις που επιθυμούν τη δημιουργία φανατισμένου και εχθρικού κλίματος απέναντι σε μετανάστες με σκοπό τον εκφοβισμό και την απομάκρυνσή τους. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι υπό αυτές τις συνθήκες αυξάνεται ο κίνδυνος να ξεσπάσουν κοινωνικές αναταραχές λόγω βίαιων συγκρούσεων και περιστατικών αυτοδικίας και αντεκδικήσεων.

Υπάρχουν περιπτώσεις όπου, είτε μεμονωμένα άτομα, είτε ομάδες ατόμων που πρόσκεινται στον ακροδεξιό χώρο προβαίνουν σε επιθετικές πράξεις τόσο εναντίον προσφύγων, όσο και πολιτών που τους υποδέχονται και τους παρέχουν κατάλυμα. Χαρακτηριστικό ως προς αυτό αποτελούν τα εγκλήματα που διέπραξε ο ακροδεξιός Anders Breivik Behring τον Ιούλιο του 2011 στη Νορβηγία. Συγκεκριμένα αφού προέβη στη δολοφονία 8 ατόμων στο Όσλο με έκρηξη αυτοκινήτου, ακολούθως μετέβη στο νησί Utoya όπου με χρήση όπλου διέπραξε 69 δολοφονίες ατόμων νεαρής ηλικίας του «Συνδέσμου Νεολαίας του Εργατικού Κόμματος» και επιπλέον τραυμάτισε συνολικά 66 άτομα. Σύμφωνα με το δράστη η αιτία που τον οδήγησε στη διάπραξη των αποτρόπαιων εγκλημάτων του ήταν η διάσωση της Νορβηγίας αλλά και ολόκληρης της Δυτικής Ευρώπης από τη μουσουλμανική κυριαρχία, ενώ επιπλέον ισχυρίστηκε ότι το «Εργατικό Κόμμα» απογοήτευσε το λαό της Νορβηγίας και όφειλε να υποστεί τις συνέπειες.⁵⁷

Επίσης, περιστατικά που απασχόλησαν έντονα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης στην Ευρώπη και ενίσχυσαν τόσο την Ισλαμοφοβία, όσο και τα συναισθήματα της ξενοφοβίας ήταν η δολοφονία που διέπραξε το Νοέμβριο του 2004 ένας Ολλανδός μουσουλμάνος σε βάρος του Ολλανδού Theo van Gogh, καθώς και η διάπραξη τρομοκρατικών εγκλημάτων που έλαβαν χώρα το Μάρτιο του 2004 στη Μαδρίτη. Στις περιστάσεις αυτές, η μετανάστευση αναγνωρίζεται ως κίνδυνος για τη δημόσια έννομη τάξη.⁵⁸

Συνεπώς η αύξηση των μεταναστευτικών ροών σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες είχε ως αποτέλεσμα την ενίσχυση της αντιμεταναστευτικής ρητορικής που εκφράζεται μέσα από πολίτες και κινήματα που ανήκουν στον ακροδεξιό χώρο. Παράλληλα η διάπραξη

---

⁵⁶ Γκόλντιν Ι., Κάμερον Τζ., Μπαλαρατζάν Μ., *Αυτοί δεν είναι σαν εμάς*, όπ. π. σ. 403.

⁵⁷ Schmid A., *Links between Terrorism*, όπ. π. σ. 41.

⁵⁸ Pinyol-Jiménez G., *The migration-security nexus*, όπ. π. σ. 42.

εγκληματικών πράξεων από συγκεκριμένους παραβατικούς μετανάστες ενίσχυσε περαιτέρω την ακραία ρητορική κατά των μεταναστευτικών ρευμάτων, ενώ επιπλέον επέκτεινε τα ξενοφοβικά και ρατσιστικά συναισθήματα απέναντι στους μετανάστες. Η μη ενσωμάτωση των προσφύγων και μεταναστών στον κοινωνικό ιστό της χώρας όπου διαμένουν, σε συνδυασμό με την ανοχή δια της παραλείψεως των θεσμικών οργάνων της πολιτείας στα ακραία περιστατικά ρατσισμού και ξενοφοβίας, αυξάνει σημαντικά τις πιθανότητες κοινωνικών αναταραχών και συγκρούσεων με σοβαρές επιπτώσεις στην κοινωνική ασφάλεια.

2.2 *Επιπτώσεις στην ασφάλεια των ανθρώπων*

2.2.1 *Αύξηση των εγκληματικών φαινομένων παράνομης διακίνησης μεταναστών και εμπορίας ανθρώπων και οι επιπτώσεις σε ανθρώπινο επίπεδο*

Η σύνδεση της μετανάστευσης με την ασφάλεια είχε ως αποτέλεσμα αφενός να συνδεθούν οι μετανάστες με την παρανομία και αφετέρου να δυσχεράνει η διαδικασία ενσωμάτωσής τους σε χώρες της ευρωπαϊκής ηπείρου. Επιπροσθέτως, η υιοθέτηση αυστηρών μέτρων περιορισμού της μετανάστευσης, κυρίως με την ενίσχυση των ελέγχων στα σύνορα των ευρωπαϊκών χωρών, παρότι οδήγησε σε μείωση των ροών της παράτυπης μετανάστευσης προς το ευρωπαϊκό έδαφος, ωστόσο είχε ως επακόλουθο την ενίσχυση ορισμένων εγκληματικών φαινομένων. Ειδικότερα, η μεγάλη δυσκολία των μεταναστών να φθάσουν με δικές τους αποκλειστικά προσπάθειες σε ευρωπαϊκό έδαφος, ωφέλησαν τα οργανωμένα εγκληματικά δίκτυα παράνομης διακίνησης μεταναστών και εμπορίας ανθρώπων, καθιστώντας την παράνομη διακίνηση ως τη βασική απειλή όσον αφορά την ασφάλεια των συνόρων της Ευρωπαϊκής επικράτειας. Επιπλέον, η υιοθέτηση αυστηρών πολιτικών περιορισμού της παράτυπης μετανάστευσης προς την Ευρώπη είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία νέων μεταναστευτικών διαδρομών που είναι λιγότερο φυλασσόμενοι, αλλά περισσότερο επικίνδυνοι και χρονοβόροι με αποτέλεσμα να αυξάνεται ο κίνδυνος για τους ίδιους τους μετανάστες. Για παράδειγμα η ενίσχυση των συνοριακών ελέγχων στα Στενά του Οτράντο στην Ιταλία, βασικό σημείο το οποίο χρησιμοποιούσαν οι παράτυποι μετανάστες προκειμένου να εισέλθουν στην Ιταλία, είχε ως αποτέλεσμα τη μετατόπιση των ροών στην περιοχή της Σικελίας και παράλληλα την αύξηση του κινδύνου για τους ίδιους τους μετανάστες.⁵⁹

Το φαινόμενο της παράνομης και οργανωμένης διακίνησης μεταναστών παρουσιάζει σημαντική αύξηση τα τελευταία κυρίως χρόνια. Η εν λόγω αύξηση αφενός εκτιμάται ότι είναι επακόλουθο της διενέργειας περισσότερο ενισχυμένων ελέγχων στα σύνορα με σκοπό την

---

⁵⁹ Οπ. π. σ. 55.

αποφυγή και περιορισμό διελεύσεων χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις. Ωστόσο κατά άλλη εκτίμηση η αύξηση του αριθμού των παρανόμως διακινηθέντων μεταναστών είναι αποτέλεσμα αναποτελεσματικών και μη αυστηρών ελέγχων.⁶⁰

Οι συνέπειες της παράτυπης μετανάστευσης είναι ιδιαίτερα αρνητικές για τους μετανάστες. Αυτό είναι εύκολα αντιληπτό στις περιπτώσεις των θυμάτων από τις εγκληματικές πράξεις εμπορίας ανθρώπων, όπου τις περισσότερες φορές επρόκειτο για παιδιά ή γυναίκες που αρκετά συχνά υπόκεινται σε εργασιακή ή σεξουαλική εκμετάλλευση. Δεν είναι τυχαίο ότι ο βαθμός κατάχρησης των δικαιωμάτων τους είναι τόσο μεγάλος που κάποιοι προβαίνουν σε σύγκριση της εμπορίας ανθρώπων με το επείσχυτο δουλεμπόριο. Επίσης, η παράνομη διακίνηση ενδέχεται να έχει δυσμενείς επιπτώσεις για τους μετανάστες τόσο σε πολιτικό επίπεδο, όσο και σε κοινωνικοοικονομικό. Αυτό συμβαίνει γιατί οι παράτυποι μετανάστες αρκετές φορές εργάζονται σε επικίνδυνες και ανασφαλείς θέσεις εργασίας, ενώ παράλληλα στερούνται υγειονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, καθώς και του δικαιώματος εκπαίδευσης.⁶¹

Η εμπορία ανθρώπων αποτελεί μία από τις πιο σημαντικές επιπτώσεις των αυξημένων μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών προς την επικράτεια της Ευρώπης, με την πλήρη καταστολή των οργανωμένων εγκληματικών δικτύων εμπορίας ανθρώπων να μην είναι εύκολα εφικτή.⁶² Αναφορικά με τον ορισμό της εμπορίας ανθρώπων ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών στο «Πρωτόκολλο του Παλέρμιο» μνημονεύει, μεταξύ άλλων, ότι αποτελεί « η στρατολόγηση, μετακίνηση, μεταφορά, υπόθαλψη ή υποδοχή προσώπων με το μέσο της απειλής ή της χρήσης βίας ή άλλων μορφών εξαναγκασμού, απαγωγής ή απάτης, με την κατάχρηση εξουσίας ή εκμετάλλευσης μιας ευάλωτης θέσης ή την παροχή ή αποδοχή πληρωμών ή ωφελημάτων για την απόσπαση της συναίνεσης προσώπου που ασκεί εξουσία επί άλλου προσώπου με σκοπό την εκμετάλλευσή του....».⁶³

Αρκετές φορές υφίσταται σύνδεση της παράτυπης μετανάστευσης τόσο με περιστατικά παράνομης διακίνησης μεταναστών, όσο και με την εμπορία ανθρώπων. Το γεγονός αυτό συμβαίνει διότι οι παράτυποι μετανάστες είναι συνήθως άτομα ευάλωτα τα οποία στην προσπάθειά τους να φθάσουν με ασφάλεια στον επιθυμητό για τους ίδιους τόπο προορισμού, ενδέχεται να έρθουν σε επαφή με άτομα που δραστηριοποιούνται στην παράνομη διακίνηση

---

⁶⁰ Ferreira S., *Human Security*, όπ. π. σ.σ. 43-44.

⁶¹ Koser K, *Irregular migration, state security and human security*, University College London, 2005, σ. 12, [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: https://www.iom.int/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/policy_and_research/gcim/tp/TP5.pdf [πρόσβαση 24/11/2021].

⁶² Ντάλης Σ., *Mare Nostrum*, όπ. π. σ. 519.

⁶³ Όπ. π. σ. 521.

μεταναστών και σε άλλες εγκληματικές πράξεις και συνεπώς να διακινδυνεύσουν την προσωπική τους ασφάλεια. Συνεπώς υφίσταται ο κίνδυνος να γίνουν θύματα εμπορίας ανθρώπων και ιδίως, όπως προαναφέρθηκε, τα παιδιά και οι γυναίκες με σκοπό την εκμετάλλευσή τους για σεξουαλικούς ή εργασιακούς λόγους. Πέραν των ανωτέρω υφίσταται επιπλέον ο κίνδυνος να στερηθούν των νόμιμων υγειονομικών και εργασιακών τους δικαιωμάτων.⁶⁴

Οι οργανωμένες εγκληματικές ομάδες δραστηριοποιούνται συνεχώς περισσότερο με το έγκλημα της εμπορίας ανθρώπων, το οποίο βρίσκεται σε έξαρση λόγω των αυστηρών πολιτικών αντιμετώπισης της μετανάστευσης και των ενισχυμένων ελέγχων που εφαρμόζουν οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα τελευταία κυρίως χρόνια.⁶⁵ Όπως προαναφέρθηκε, το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων συνδέεται συχνά με τις οργανωμένες εγκληματικές ομάδες και γενικότερα το οργανωμένο έγκλημα. Αυτό που διαφοροποιεί το εγκληματικό φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων με το δουλεμπόριο είναι το γεγονός ότι πολλά θύματα των οργανωμένων δικτύων εμπορίας έρχονται σε επαφή με τους διακινητές και αποφασίζουν με δική τους θέληση να διέλθουν παράτυπα τα σύνορα αφού προηγουμένως λαμβάνουν από αυτούς ψεύτικες υποσχέσεις ότι θα βελτιωθεί η ζωή τους, γεγονός το οποίο σύντομα αποδεικνύεται ότι επρόκειτο για εξαπάτηση. Προκειμένου οι διακινητές να εξαπατήσουν τα θύματά τους παρουσιάζονται σε αυτά ως έμπιστα άτομα, όπως για παράδειγμα ως κάτοχοι εστιατορίων, ξενοδοχείων και άλλων επιχειρήσεων.⁶⁶

Τόσο η παράνομη διακίνηση μεταναστών όσο και η εμπορία ανθρώπων αποτελούν σημαντικό κίνδυνο για την περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, ενώ τα παράνομα χρήματα που αποκομίζουν οι δράστες από τα συγκεκριμένα εγκλήματα είναι τεράστια και μάλιστα περισσότερα από αυτά που προέρχονται από το εμπόριο ναρκωτικών ουσιών. Ιδιαίτερα όσον αφορά την προαναφερόμενη περιοχή της Ευρώπης υφίσταται σύνδεση μεταξύ των εγκλημάτων της εμπορίας ανθρώπων και της εμπορίας όπλων και ναρκωτικών. Ως προς αυτό υπάρχουν σημαντικά στοιχεία τα οποία δείχνουν ότι οι οργανωμένες εγκληματικές ομάδες που διακινούν μετανάστες συνδέονται και με την διάπραξη εγκλημάτων όπως το εμπόριο όπλων και

---

⁶⁴ Ferreira S., *Human Security*, όπ. π. σ.σ. 41-42.

⁶⁵ Collinson S., *Migration and Security in the Mediterranean: a Complex Relationship*, κεφ. 14, σ. 316, στο King R., Lazaridis G, Tsardanidis C, *Eldorado or Fortress? Migration in Southern Europe*, Houndmills, [England: Macmillan Press], 2000.

⁶⁶ Boulby M. - Christie K. (eds), *Migration, Refugees*, όπ. π. σ.σ. 179-180.

ναρκωτικών. Τα εγκληματικά δίκτυα που διακινούν μετανάστες εκμεταλλεύονται προς όφελός τους τις ήδη χρησιμοποιούμενες διαδρομές της εμπορίας ναρκωτικών.⁶⁷

Μεταξύ των εγκληματικών φαινομένων της παράνομης διακίνησης μεταναστών και της εμπορίας ανθρώπων θα πρέπει να γίνεται διάκριση. Τα Πρωτόκολλα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για τα ανωτέρω δύο εγκληματικά φαινόμενα έχουν προβεί σε σχετική διάκριση αυτών ορίζοντας την παράνομη διακίνηση ως πράξη παραβίασης των εθνικών συνόρων και των κανόνων αναφορικά με την είσοδο στη χώρα, ενώ το εγκληματικό φαινόμενο της εμπορίας μεταναστών αναφέρεται στην παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ατομικών ελευθεριών των ίδιων των μεταναστών. Σε αρκετές περιπτώσεις οι παράτυποι μετανάστες αποτελούν θύματα διακρατικών εγκληματικών πράξεων. Πολλά άτομα που διακινούνται παράνομα από τα οργανωμένα εγκληματικά δίκτυα είναι υποχρεωμένα να πληρώσουν για τη διακίνησή τους, είτε παρέχοντας εργασία με επαίσχυντους οικονομικούς όρους, είτε με εξαναγκασμό σε πορνεία όταν επρόκειτο για γυναίκες.⁶⁸

2.2.2 Απειλή για την ψυχική και σωματική υγεία των μεταναστών και προσφύγων

Οι ενισχυμένοι συνοριακοί έλεγχοι που εφαρμόζουν τα ευρωπαϊκά κράτη προκειμένου να περιορίσουν τις παράτυπες μεταναστευτικές ροές, σε συνδυασμό με την αύξηση των κυκλωμάτων διακίνησης μεταναστών, οδήγησαν πολλούς παράτυπους μετανάστες στην επιλογή νέων μεταναστευτικών διαδρομών με απώτερο σκοπό την παράτυπη είσοδό τους σε ευρωπαϊκή χώρα. Οι συγκεκριμένες διαδρομές αύξησαν σημαντικά τον κίνδυνο για τη ζωή τους δεδομένου ότι πραγματοποιούνται είτε με επικίνδυνα μεταφορικά μέσα, είτε κάτω από αντίξοες καιρικές συνθήκες. Ειδικότερα, στην προσπάθειά τους να διέλθουν παράτυπα τα ευρωπαϊκά σύνορα με σκοπό να φθάσουν σε ευρωπαϊκό έδαφος, κρύβονται συχνά μέσα σε στενές κρύπτες οχημάτων, συνήθως πολλά άτομα μαζί, στις οποίες υπάρχει μεγάλος κίνδυνος για τη ζωή τους λόγω περιορισμένης παροχής οξυγόνου και ελάχιστης δυνατότητας πρόσβασης σε τροφή και νερό. Επιπλέον, οι θαλάσσιες μεταναστευτικές διαδρομές ελλοχεύουν σημαντικό κίνδυνο πνιγμού των παράτυπων μεταναστών, δεδομένου ότι πολλές φορές πραγματοποιούνται με παλιές και σάπιες βάρκες στις οποίες στοιβάζονται πάρα πολλοί μετανάστες. Κατά τη διάρκεια των εν λόγω διαδρομών υφίσταται επίσης αυξημένος κίνδυνος λόγω της επικίνδυνης

---

⁶⁷ Lucia Ovidia Vreja, *Trafficking Routes and Links to Terrorism in South Eastern Europe: The Case of Romania*, Connections, Vol 6, No.1, Spring 2007, σ.σ. 31, 37, [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <https://www.jstor.org/stable/26323278> [πρόσβαση 23/04/2022].

⁶⁸ Khasabova A., Furness M., *Defining the Role of the European Union in Managing Illegal Migration in the Mediterranean Basin: Policy, Operations and Oversight*, Jean Monnet Centre of Excellence, Ελεύθερο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου, Γερμανία, 2008, σ. 8, [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: http://www.go-euromed.org/documents/working_paper/0805.pdf [πρόσβαση 1/5/2022].

πρακτικής που ακολουθούν οι διακινητές να βυθίζουν τις προαναφερόμενες βάρκες όταν εντοπίζονται από το λιμενικό, προκειμένου να προκαλέσουν την αναγκαστική διάσωσή τους ως ναυαγοί.

Η δομική βία που ωθεί πολλά άτομα στη μετανάστευση, οι συνέπειες των εφαρμοζόμενων πολιτικών κράτησης και απέλασης, καθώς επίσης οι κίνδυνοι που διατρέχουν οι μετανάστες για την ίδια τους την ασφάλεια λόγω έλλειψης κρατικού ενδιαφέροντος για παροχή ασύλου, αποτελούν ορισμένες από τις πτυχές της υφιστάμενης σχέσης μεταξύ του φαινομένου της μετανάστευσης και της ανθρώπινης ασφάλειας. Η σύνδεση του φαινομένου της μετανάστευσης με ζητήματα εθνικής ασφάλειας έχει επιπτώσεις στις πολιτικές που εφαρμόζονται για τη διαχείριση της υφιστάμενης απειλής. Η συγκεκριμένη σύνδεση παρέχει την απαραίτητη δικαιολόγηση για την υλοποίηση πιο αυστηρών πολιτικών που σχετίζονται με την εντονότερη παρακολούθηση, την επιβολή κράτησης και τις πράξεις απέλασης. Αυτό έχει επιπτώσεις στην ασφάλεια των μεταναστών καθώς ωθούνται αφενός σε πιο επικίνδυνες μεταναστευτικές διαδρομές και αφετέρου έρχονται σε επαφή με διακινητές και εμπόρους ανθρώπων. Παράλληλα ενισχύονται οι αντιδράσεις ενάντια των μεταναστών με αρνητικές επίσης επιδράσεις στην ανθρώπινη ασφάλειά τους. Για το συγκεκριμένο λόγο αρκετοί είναι αυτοί που εκτιμούν ότι οι απειλές σε βάρος της ανθρώπινης ασφάλειας των παράτυπων μεταναστών υπερτερούν σημαντικά των απειλών κατά της εθνικής ασφάλειας που ενδέχεται να προκαλέσουν.⁶⁹

Επιπλέον τόσο οι πρόσφυγες, όσο και οι παράτυποι μετανάστες, εκτός από τον κίνδυνο που υφίσταται η υγεία τους ένεκα της ελλιπούς διατροφής τους κατά τη διάρκεια της μεταναστευτικής τους διαδρομής, υφίστανται επιπλέον επιβάρυνση της ψυχολογικής τους υγείας λόγω των κακουχιών και των γενικότερων στερήσεων.⁷⁰ Η «Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας» επισήμανε ότι οι παράτυποι μετανάστες και αυτοί που ζητούν να τους χορηγηθεί άσυλο πάσχουν από διάφορα ψυχικά νοσήματα, ωστόσο πολλές φορές δεν έχουν πρόσβαση σε ιατρική περίθαλψη.⁷¹ Ο κλονισμός της ψυχικής υγείας των μεταναστών και προσφύγων δεν οφείλεται μόνο στις κακουχίες που αντιμετωπίζουν κατά τη διάρκεια του πολύωρου ταξιδιού τους, αλλά

---

⁶⁹ Wohlfeld M., *Is migration a security issue?*, κεφ. 6, σ. 69, στο Grech O., Wohlfeld M. (Eds.), *Migration in the Mediterranean : human rights, security and development perspectives*, Mediterranean Academy of Diplomatic Studies, University of Malta, Malta, 2014, [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: https://www.um.edu.mt/library/oar/bitstream/123456789/21715/1/Chapter_6.pdf [πρόσβαση 23/11/2021].

⁷⁰ Guild E. - Van Selm J.(eds), *International Migration and Security, Opportunities and challenges*, Routledge, London, 2005, σ. 179.

⁷¹ Γκόλντιν Ι., Κάμερον Τζ., Μπαλαρατζάν Μ., *Αυτοί δεν είναι σαν εμάς*, όπ. π. σ. 397.

επιπροσθέτως λόγω απομάκρυνσης από τα συγγενικά και φιλικά τους πρόσωπα και της εγκατάλειψης της ιδιαίτερης πατρίδας τους πιθανώς για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα.

Τα άτομα που προέρχονται από εμπόλεμες περιοχές συνήθως είναι περισσότερο ευάλωτοι σε διάφορα ιατρικά νοσήματα. Επίσης, υφίσταται μεγαλύτερη απειλή για την υγεία των μετακινούμενων ατόμων που εισήλθαν παράνομα σε κάποια χώρα, δεδομένου ότι δεν έχουν δυνατότητα πρόσβασης σε υγειονομική περίθαλψη.⁷² Επιπροσθέτως, είναι δυνατόν να υπάρξει σύνδεση των μεταναστευτικών ροών με την ευρύτερη υγεία των ατόμων της περιοχής όπου εγκαθίστανται οι μετανάστες, δεδομένου ότι ενδέχεται να είναι οι ίδιοι φορείς μολυσματικών ιών και ασθενειών και επομένως να υπάρχει σημαντική πιθανότητα μετάδοσης αυτών σε άτομα με τα οποία θα έρθουν σε επαφή. Θα πρέπει όμως να επισημανθεί ότι οι περισσότεροι μετανάστες δε μεταδίδουν μολυσματικές ασθένειες, όπως επίσης δεν προβαίνουν σε εγκληματικές και κακόβουλες ενέργειες σε βάρος του κοινωνικού τους περίγυρου.⁷³

Το μεταναστευτικό και προσφυγικό ζήτημα λοιπόν συνδέεται υπό συγκεκριμένες περιστάσεις με την ασφάλεια και απασχολεί όλες τις ευρωπαϊκές κοινωνίες. Οι αυξημένες μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές των τελευταίων χρόνων, σε συνδυασμό με τη διάπραξη τρομοκρατικών επιθέσεων από άτομα που εισήλθαν στην Ευρώπη ως μετανάστες ή πρόσφυγες, είχαν σημαντικές επιπτώσεις στην ασφάλεια των ευρωπαϊκών χωρών, όχι μόνο σε κρατικό επίπεδο αλλά και σε ανθρώπινο. Η αντιμετώπιση του ζητήματος δεν μπορεί να γίνει μεμονωμένα από κάθε ευρωπαϊκό κράτος, αλλά απαιτείται συνεργασία και ανάπτυξη δραστηριοτήτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα προαναφερόμενα ζητήματα ασφάλειας με τον πιο ουσιαστικό και αποτελεσματικό τρόπο τόσο για τα ευρωπαϊκά κράτη, όσο και για τους ίδιους τους πρόσφυγες και τους μετανάστες.

---

⁷² Οπ. π. σ. 396.

⁷³ Ferreira S., *Human Security*, όπ. π. σ. 43.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Δραστηριότητες σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την αντιμετώπιση των ζητημάτων ασφάλειας που συνδέονται με τις μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές και οι προκλήσεις που υφίστανται

3.1 Οι υφιστάμενες προκλήσεις για τη διαχείριση του μεταναστευτικού και προσφυγικού ζητήματος

3.1.1 Συνέχιση των αιτιών που προκαλούν τις μεταναστευτικές και προσφυγικές πιέσεις προς την Ευρώπη

Μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που υπάρχουν όσον αφορά την αντιμετώπιση των επιπτώσεων ασφάλειας που συνδέονται με τις ροές των μεταναστών και προσφύγων προς τις ευρωπαϊκές χώρες έγκειται στο γεγονός ότι οι κύριες αιτίες που οδήγησαν στην αύξηση των συγκεκριμένων ροών συνεχίζουν να υφίστανται και δεν είναι εύκολο να εξαλειφθούν στο άμεσο μέλλον. Συγκεκριμένα συνεχίζουν να υπάρχουν περιοχές σε σχετικά κοντινή απόσταση με την Ευρώπη οι οποίες αντιμετωπίζουν σοβαρά οικονομικά προβλήματα και έχουν μεγάλα ποσοστά ανεργίας και φτώχειας, καθώς επίσης περιοχές όπου οι πολεμικές συρράξεις, οι ένοπλες επιθέσεις και οι εμφύλιες συγκρούσεις συνεχίζουν να δημιουργούν κύματα προσφύγων και μεταναστών. Επιπλέον, κανείς δεν μπορεί να αποκλείσει το ενδεχόμενο νέων αναταραχών και συρράξεων σε άλλες περιοχές με απρόβλεπτες συνέπειες αναφορικά με το μεταναστευτικό ζήτημα.⁷⁴

Η μεταναστευτική πίεση συνεχίζει να υφίσταται και θα παραμείνει, ενώ έστω και σε μικρότερο αριθμό θα εξακολουθήσουν να φθάνουν στην περιοχή της Ευρώπης πρόσφυγες από Αφγανιστάν, Ιράκ και Συρία, μέσω νόμιμων διαδρομών μετανάστευσης που θα δημιουργούνται από προγράμματα επανεγκατάστασης. Επιπλέον, θα εντατικοποιηθούν μελλοντικά οι ροές μεταναστών για οικονομικούς λόγους κυρίως από την περιοχή της Αφρικής. Δεδομένου ότι ο πληθυσμός της Ευρώπης γερνάει ενώ αντιθέτως της Αφρικής γίνεται ολοένα και νεότερος, θα συντελεστεί μία φυσιολογική κατάσταση μετακίνησης ανθρώπων προκειμένου να καλυφθούν οι αυξανόμενες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας σε χώρες της Ευρώπης. Σύμφωνα με δημογραφικές έρευνες στην Αφρική αναμένεται να διπλασιαστεί ο

---

⁷⁴ Φίλης Κ., *Πρόσφυγες, Ευρώπη*, όπ. π. σ. 83.

πληθυσμός της μέχρι το έτος 2050 φθάνοντας συνολικά τα 2,5 δισεκατομμύρια. Αναφορικά με την ευρωπαϊκή ήπειρο ενώ το 1900 οι χώρες αυτής αποτελούσαν σχεδόν το 25% του πληθυσμού της υφελίου, πλέον τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντιπροσωπεύουν περίπου το 7% του συνολικού πληθυσμού. Στη σύγχρονη εποχή η περιοχή της Ευρώπης αποτελεί τον τόπο προορισμού για μετανάστες τόσο από την Ασία και την Αφρική, όσο και από αραβικές χώρες. Όλα τα παραπάνω οδηγούν στο συμπέρασμα ότι το μεταναστευτικό και προσφυγικό ζήτημα δεν πρόκειται εύκολα να αντιμετωπιστεί.⁷⁵

Φίλοι και μέλη οικογένειας που έχουν ήδη μεταναστεύσει αφενός αποτελούν κίνητρο για τα άτομα που προτίθενται να μετακινηθούν και αφετέρου μπορούν να υποστηρίξουν αυτούς που επιθυμούν να μεταναστεύσουν, είτε παρέχοντάς τους χρήματα, είτε διάφορες πληροφορίες και οδηγίες. Επιπλέον, με τη χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας των επικοινωνιακών μέσων, παρέχεται η δυνατότητα στους εν δυνάμει μετανάστες να αξιολογήσουν πιο αποτελεσματικά τις επιλογές που έχουν για μετανάστευση.⁷⁶ Επιπλέον η διασπορά εκτιμάται ως σημαντικός παράγοντας μετανάστευσης, όχι μόνο της νόμιμης αλλά και της παράτυπης, παρέχοντας σε εν δυνάμει παράτυπους μετανάστες κοινωνικά δίκτυα που αποτελούνται αφενός από φίλους, μέλη οικογένειας ή θρησκευτικές οργανώσεις και αφετέρου από διακινητές μεταναστών. Τα εν λόγω δίκτυα είναι δυνατόν να διευκολύνουν τη μετανάστευση προσφέροντας συναισθηματική και υλική υποστήριξη καθώς επίσης πληροφορίες.⁷⁷

Ο αριθμός των μεταναστών παρουσιάζει αυξητική τάση και είναι πιθανό το 2030 να ανέλθει στα 300 εκατομμύρια άτομα.⁷⁸ Η τεχνολογία ενδέχεται να εξακολουθήσει να επηρεάζει τις μεταναστευτικές ροές, δεδομένου ότι παρέχει τη δυνατότητα στους μετανάστες να γνωρίζουν τις μεταναστευτικές διαδρομές που μπορούν να επιλέξουν, να ταξιδεύουν πιο οικονομικά, καθώς επίσης να διατηρούν επικοινωνία με δικά τους πρόσωπα που βρίσκονται στο εξωτερικό. Επειδή ολοένα και περισσότερα άτομα αποκτούν πλέον πρόσβαση στο διαδίκτυο ο ρόλος της τεχνολογίας τόσο στην πληροφόρηση, όσο και στην απόφαση για μετανάστευση ενδέχεται να ενισχυθεί. Οι μετανάστες και οι εργοδότες τους θα χρησιμοποιούν το διαδίκτυο προκειμένου

---

⁷⁵ Vimont, P., *Migration in Europe*, όπ. π. σ. 14.

⁷⁶ McAuliffe M., Mence V., *Irregular maritime migration as a global phenomenon*, στο McAuliffe M., KOSER K., *A Long Way to Go, Irregular Migration Patterns, Processes, Drivers and Decision-making*, ANU Press, 2017, σ. 17, Διαθέσιμο στο: <https://www.jstor.org/stable/j.ctt20krxxh.10> [πρόσβαση 23/11/2021].

⁷⁷ McAuliffe M., Mence V., *Irregular maritime migration*, όπ. π. σ. 18.

⁷⁸ Kobzar S., Hellgren T., Hoorens S., Khodyakov D., Yaqub O., *Evolving patterns and impacts of migration*, Global societal trends to 2030: Thematic report 4, RAND Corporation, 2015, σ. 13, [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR900/RR920z4/RAND_RR920z4.pdf [πρόσβαση 23/11/2021].

να διευκολυνθεί η μετανάστευση έως το 2030, υποστηρίζοντας όχι μόνο τις νόμιμες διαδρομές αλλά και τις παράνομες.⁷⁹

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της συνέχισης των αιτιών που προκαλούν τις προσφυγικές ροές αποτελεί ο πρόσφατος πόλεμος που διεξάγεται στην Ουκρανία ύστερα από την εισβολή της Ρωσίας στις 24 Φεβρουαρίου 2022. Ο συγκεκριμένος πόλεμος ανάγκασε πολλούς πολίτες της Ουκρανίας να εγκαταλείψουν τη χώρα τους με προορισμό ευρωπαϊκές χώρες και κυρίως την Πολωνία, ενώ και η Ελλάδα έχει υποδεχτεί σημαντικό αριθμό Ουκρανών προσφύγων, στην πλειοψηφία τους παιδιά και γυναίκες, οι οποίοι εξακολουθούν έως τώρα να εισέρχονται στη χώρα μας.

3.1.2 Διαφοροποιήσεις μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών σε θέματα μεταναστευτικής πολιτικής

Τα νότια ευρωπαϊκά κράτη έχουν τον ρόλο του φρουρού των συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τρίτες χώρες, ενώ επιπλέον οφείλουν να διαφυλάξουν τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών και προσφύγων και το δικαίωμα στην παροχή ασύλου. Οι βόρειες και κεντρικές ευρωπαϊκές χώρες ασχολούνται περισσότερο με τη διαχείριση των αιτημάτων παροχής ασύλου. Παρόλο που η διαχείριση του μεταναστευτικού ζητήματος απασχολεί τις περισσότερες χώρες της Ένωσης, ωστόσο μεταξύ των κρατών μελών υφίσταται ένας ανεπίσημος και ανισοβαρής διαχωρισμός, γεγονός που οφείλεται τόσο σε γεωγραφικούς λόγους, όσο και στη διαφορετικότητα των αναγκών και των εγχώριων κοινωνικών δομών. Αυτό είχε ως συνέπεια την έλλειψη μίας κοινής μεταναστευτικής πολιτικής σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.⁸⁰

Ύστερα από τις εξεγέρσεις της περιόδου που έμεινε γνωστή ως «Αραβική Άνοιξη», οι μετακινήσεις ανθρώπων προς τις ευρωπαϊκές χώρες αυξήθηκαν σημαντικά και έφεραν στο προσκήνιο τις θεσμικές ελλείψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο διαχείρισης της μετανάστευσης, ενώ επιπλέον δημιούργησαν τεράστια πίεση στους υφιστάμενους, σχετικούς με την μετανάστευση, ευρωπαϊκούς μηχανισμούς. Χαρακτηριστικό της επίπτωσης που είχε η εν λόγω κρίση ήταν το γεγονός ότι άσκησε επιρροή στη λειτουργία ευρωπαϊκών μηχανισμών όπως το «Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου» (CEAS) και ο «κανονισμός του Δουβλίνου», ενώ επιπλέον έλαβε χώρα αναστολή μέρους της «συμφωνίας Σένγκεν» του 1985 αναφορικά με

⁷⁹ Kobzar S., Hellgren T., Hoorens S., Khodyakov D., Yaqub O., *Evolving patterns*, όπ. π. σ. 20.

⁸⁰ Ντόκος Θ., *Η πρόκληση της μετανάστευσης*, στο Ντόκος Θ., *Λευκή βίβλος για την ελληνική εξωτερική πολιτική, άμυνα και ασφάλεια, Προκλήσεις, ευκαιρίες και προτάσεις πολιτικής*, εκδόσεις Σιδέρης, 2016, σ. 99.

την ελεύθερη κυκλοφορία σε διάφορες χώρες.⁸¹

Προκειμένου να διαχειριστεί την κατάσταση που είχε διαμορφωθεί, η Ευρωπαϊκή Ένωση ξεκίνησε προσπάθεια μεταρρύθμισης κυρίως του «κανονισμού του Δουβλίνου» και του «Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου», αλλά οι εν λόγω μεταρρυθμίσεις καθυστέρησαν λόγω έλλειψης ενισχυμένης πολιτικής βούλησης μεταξύ των χωρών της Ένωσης. Υπό τις συνθήκες αυτές η Ευρωπαϊκή Ένωση προέβη σε εξωτερικές δράσεις επιχειρώντας να αναπτύξει συνεργασίες με χώρες εκτός της Ένωσης, με στόχο να σταματήσει τις ροές μεταναστών που διέρχονται ή προέρχονται από τις τρίτες χώρες.⁸²

Σύμφωνα με τη «βάση δεδομένων με πληροφορίες για το άσυλο» (AIDA) είναι πιθανό να υφίστανται μεγάλες διαφορές στο συνολικό χρόνο που χρειάζεται προκειμένου να ολοκληρωθεί η εξέταση της αίτησης ασύλου. Ειδικότερα, όταν στην Ιταλία χρειαζόταν συνολικά 33 μέρες για να εξεταστεί το αίτημα ασύλου και να ληφθεί σχετική απόφαση, στην Ελλάδα η λήψη της ανάλογης απόφασης διαρκούσε έως 180 ημέρες. Επίσης, διαφορές υπάρχουν μεταξύ ευρωπαϊκών κρατών και στη διαδικασία εξέτασης του αιτήματος ασύλου, καθόσον σε ορισμένες χώρες η διαδικασία όσον αφορά την χορήγηση είναι πολύ πιο απλή σε σύγκριση με άλλες χώρες της Ευρώπης. Σύμφωνα επίσης με την προαναφερόμενη βάση δεδομένων (AIDA), το 2016 υπήρχαν σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προς τα σχετικά ποσοστά της αναγνώρισης επί των αιτημάτων χορήγησης ασύλου. Συγκεκριμένα στη Γερμανία συνολικά στο 71% των ατόμων που αιτήθηκαν άσυλο χορηγήθηκε προστασία, ενώ στην Ουγγαρία το αντίστοιχο ποσοστό ήταν μόλις 8%. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι το «Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου» απαιτεί συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών ώστε να υπάρξει σημαντικός βαθμός εναρμόνισης, χωρίς ωστόσο αυτό να κατορθώνεται συνεχώς. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι σχετικές αιτήσεις για παροχή ασύλου να υποβάλλονται σε συγκεκριμένες ευρωπαϊκές χώρες στις οποίες το καθεστώς χορήγησης είναι πιο απλό και στις οποίες υπάρχουν περισσότερες πιθανότητες ικανοποίησης των αιτήσεων.⁸³

Τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης μοιράζονται την άσκηση εξουσίας με τα αρμόδια θεσμοθετημένα όργανα της Ένωσης, κατά τρόπο ώστε το «Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο» να αποφασίζει μαζί με το «Συμβούλιο Υπουργών», καθώς επίσης το «Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων» δύναται να εκδίδει σχετικές αποφάσεις στο πλαίσιο προδικαστικών παραπομπών που υποβάλλονται από κατώτερου βαθμού δικαστήρια των χωρών της Ένωσης, τα οποία αιτούνται την παροχή διευκρίνισης όσον αφορά τη σχέση μεταξύ του εθνικού δικαίου και του δικαίου

---

⁸¹ Tagliapietra, A., *The European Migration Crisis*, όπ. π. σ. 2.

⁸² Όπ. π. σ. 2.

⁸³ Όπ. π. σ.σ. 4-5.

της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, οι συγκεκριμένες αρμοδιότητες της Ένωσης δεν επεκτείνονται σε όλο το φάσμα της πολιτικής ασύλου και μετανάστευσης, αλλά επικεντρώνονται στη μείωση των παράτυπων μεταναστών και των αιτούντων παροχής ασύλου. Πρέπει να επισημανθεί ότι η αρμοδιότητα αναφορικά με το συνολικό αριθμό των μεταναστών που θα γίνουν αποδεκτοί εξακολουθεί να επαφίεται στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και δεν υπάγεται στις αρμοδιότητες της Ένωσης.⁸⁴

Δεδομένου ότι οι νότιες ευρωπαϊκές χώρες αποτελούν τις πρώτες χώρες υποδοχής των μεταναστών και προσφύγων στην ευρωπαϊκή επικράτεια, ο αριθμός των ατόμων που φιλοξενούν είναι πολύ μεγάλος και ως εκ τούτου οι ανάγκες σε υλικοτεχνικό και ανθρώπινο δυναμικό είναι πολύ αυξημένες. Υπό τις συνθήκες αυτές τα νότια ευρωπαϊκά κράτη αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις όσον αφορά τη διαχείριση του μεταναστευτικού ζητήματος, την εξέταση των αιτημάτων ασύλου και την περίθαλψη και προστασία των μεταναστών και προσφύγων. Είναι επομένως λογικό να ζητούν τη μετεγκατάσταση μεγάλου αριθμού ατόμων που φιλοξενούν σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, προκειμένου να διαμοιραστούν ανάλογα οι ευθύνες και οι υποχρεώσεις διαχείρισης του εν λόγω ζητήματος. Ωστόσο η άρνηση ορισμένων χωρών της Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης να αποδεχτούν τη μετεγκατάσταση στο έδαφός τους μεταναστών και προσφύγων από τις νότιες ευρωπαϊκές χώρες, όχι μόνο δυσχεραίνει τη διαδικασία λήψης μιας κοινά αποδεκτής ευρωπαϊκής απόφασης, αλλά επιπλέον αναδεικνύει τις εγχώριες αντιθέσεις που υφίστανται μεταξύ των κρατών μελών ως προς τη διαχείριση του μεταναστευτικού και προσφυγικού ζητήματος.

3.1.3 Δυσκολίες ενσωμάτωσης των μεταναστών και προσφύγων στις ευρωπαϊκές κοινωνίες και το ζήτημα της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους

Η δυνατότητα ενσωμάτωσης των μεταναστών και των τέκνων τους στις νέες περιοχές όπου εγκαταστάθηκαν και διαμένουν, επηρεάζει σημαντικά τις συνέπειες της μετανάστευσης. Το φαινόμενο της μετανάστευσης είναι σύνθετο και σε ψυχολογικό και κοινωνιολογικό επίπεδο δημιουργεί πολυδιάστατες προκλήσεις στους ίδιους τους μετανάστες. Οι εν λόγω προκλήσεις επηρεάζονται από διάφορα χαρακτηριστικά γνωρίσματα, όπως το φύλο, η ικανότητα επικοινωνίας, η ηλικία, οι εργασιακές δυνατότητες, καθώς επίσης η ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων με

---

⁸⁴ Andrew Geddes, *The European Union's international-migration relations towards Middle Eastern and North African countries*, στο Bommes M., Fassmann H., Sievers W. (eds), *Migration from the Middle East and North Africa to Europe: Past Developments, Current Status, and Future Potentials*, Amsterdam University Press, 2014, κεφ. 4, σ. 142.

τους φορείς των χωρών υποδοχής. Τα προαναφερόμενα δύναται ακόμα να επηρεάζουν αρνητικά τους μετανάστες και σε τομείς που σχετίζονται με την πρόσβαση σε υπηρεσίες πρόνοιας και σε υγειονομικές υπηρεσίες. Η διαδικασία ενσωμάτωσης πρέπει να συμπεριλαμβάνει τόσο τους μετανάστες, όσο και τη δεύτερη γενιά μεταναστών οι οποίοι μπορεί να αντιμετωπίζουν διακρίσεις, κοινωνική απομόνωση και περιθωριοποίηση. Εξαιτίας των προαναφερόμενων προκλήσεων, έκθεση του «Eurofound» επισήμανε ότι «οι νέοι με μεταναστευτικό υπόβαθρο έχουν 70% περισσότερες πιθανότητες να μείνουν εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης σε σύγκριση με άλλους». Η ελλιπής ενσωμάτωση επηρεάζει αρνητικά τόσο τους μετανάστες, όσο και τα τέκνα τους, καθώς επίσης τις κοινωνίες υποδοχής αυτών δεδομένου ότι ενδέχεται να υπάρξουν εντάσεις λόγω ελλιπής κοινωνικής συνοχής.⁸⁵

Δεδομένου ότι οι μετανάστες ως σύνολο δεν αποτελούν ομοιογενή ομάδα, τα παρεχόμενα προγράμματα ένταξης αυτών στην κοινωνία συνιστούν πρόκληση. Ένας παράγοντας που μπορεί να έχει αρνητικές επιδράσεις στη διαδικασία ένταξης είναι η ύφεση της οικονομίας η οποία επιφέρει αύξηση της ανεργίας και μπορεί να οδηγήσει σε εχθρικές διαθέσεις απέναντι στους μετανάστες. Επιπλέον, η εκπαίδευση αποτελεί παράγοντα που συμβάλει σημαντικά στην ένταξη των μεταναστών, με την γνώση της γλώσσας να έχει ιδιαίτερη σημασία στην επιτυχή επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου. Παράλληλα, η προστασία των εργασιακών δικαιωμάτων των μεταναστών και η αναγνώριση των προσόντων τους έχουν ιδιαίτερη σημασία προκειμένου να επιτευχθεί με θετικό τρόπο η ένταξη των μεταναστών.⁸⁶ Η γλώσσα αποτελεί το σοβαρότερο πρόβλημα που μπορεί να αντιμετωπίσουν οι μετανάστες στην προσπάθεια ενσωμάτωσής τους. Όταν οι μετανάστες δεν γνωρίζουν τη γλώσσα της περιοχής όπου έχουν εγκατασταθεί, το σύνηθες αποτέλεσμα είναι να οδηγηθούν σε κοινωνική απομόνωση. Ακόμα η μη αναγνώριση των πτυχίων που κατέχουν οι μετανάστες και ως εκ τούτου των προσόντων τους, δυσχεραίνει σημαντικά τις προσπάθειές τους για εύρεση εργασίας και κατ' επέκταση την εργασιακή ένταξή τους.⁸⁷

Το μεταναστευτικό ζήτημα επηρεάζει σημαντικά τόσο την εσωτερική, όσο και την εξωτερική πτυχή της εθνικής ασφάλειας. Μετά τα τρομοκρατικά χτυπήματα που έλαβαν χώρα στη Νέα Υόρκη τον Σεπτέμβριο του 2001, η πολιτική αντιμετώπισης του φαινομένου της τρομοκρατίας αποτέλεσε άλλοθι προκειμένου να δικαιολογήσει τη λήψη αυστηρών μέτρων ελέγχου της μετανάστευσης. Η ανάπτυξη συναισθημάτων δυσπιστίας και φόβου που παρατηρήθηκε σε κάποιες χώρες είχε ως αποτέλεσμα αφενός να χαλαρώσει η κοινωνική συνοχή και αφετέρου οι μετανάστες και ιδίως οι μουσουλμάνοι να θεωρηθούν ως ύποπτοι στο εσωτερικό της χώρας,

⁸⁵ Kobzar S., Hellgren T., Hoorens S., Khodyakov D., Yaqub O., *Evolving patterns*, όπ. π. σ. 31.

⁸⁶ Όπ. π. σ. 32.

⁸⁷ Γκόλντιν Ι., Κάμερον Τζ., Μπαλαρατζάν Μ., *Αυτοί δεν είναι σαν εμάς*, όπ. π. σ.σ. 539-540.

με αποτέλεσμα να υπάρξουν δυσκολίες στην ενσωμάτωση και να κλονιστεί η πολυπολιτισμικότητα.⁸⁸

Στο πλαίσιο της «Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας» και της εφαρμοζόμενης πολιτικής σχετικά με το άσυλο και τις θεωρήσεις εισόδου, ο έλεγχος της μετανάστευσης οδήγησε σε «σφράγιση» των εξωτερικών συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και προκάλεσε αυστηρή κριτική ως προς την επακόλουθη δημιουργία μιας οχυρωμένης Ευρώπης, όπου καταπατώνται τα θεμελιώδη δικαιώματα των μεταναστών λόγω ζητημάτων ασφάλειας. Επιπλέον, διατυπώθηκαν κατηγορίες για την πολιτική που εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Ένωση για τον έλεγχο της μετανάστευσης, η οποία οδήγησε σε περιορισμό της δυνατότητας πρόσβασης όσων αιτούνται άσυλο στην εδαφική επικράτεια των χωρών της Ένωσης, με συνέπεια αφενός τη στέρηση των δικαιωμάτων τους και αφετέρου τη μη εφαρμογή των υποχρεώσεων που έχει η Ευρωπαϊκή Ένωση, σύμφωνα με την «Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών». Ως εκ τούτου η πολιτική ελέγχου της μετανάστευσης δε μπόρεσε να αντιμετωπίσει πλήρως το ζήτημα των αναγνωρισμένων δικαιωμάτων των μεταναστών.⁸⁹

Προκλήσεις επίσης υφίστανται κατά τη συνεργασία της Ευρώπης με κράτη της Βόρειας Αφρικής στο πλαίσιο διαχείρισης του μεταναστευτικού ζητήματος. Η εν λόγω συνεργασία βασίζεται στην ανάληψη ευθυνών εκ μέρους των αφρικανικών χωρών τόσο αναφορικά με την ασφάλεια των κρατικών τους συνόρων, όσο και με τη διαχείριση θεμάτων ασύλου. Στην Τυνησία και το Μαρόκο δεν υφίστανται συστήματα ασύλου που να πληρούν τους διεθνείς κανόνες και οι πρωτοβουλίες μεταρρύθμισης αυτών δεν είχαν θετικό αποτέλεσμα, ως ένα βαθμό διότι οι συγκεκριμένες χώρες ανησυχούν ότι θα χαρακτηριστούν από την Ευρωπαϊκή Ένωση ως ασφαλείς και συνεπώς θα αναλάβουν την ευθύνη για το μεγαλύτερο αριθμό των ατόμων που ζητούν άσυλο στην εδαφική περιοχή τους. Το κράτος της Λιβύης, κατόπιν πίεσης που ασκήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση, έχει διευρύνει σημαντικά τον τομέα έρευνας και διάσωσης, ενώ παράλληλα απαγόρευσε την πρόσβαση στον εν λόγω τομέα σε μη κοινωφελείς οργανώσεις. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να αυξηθεί ο συνολικός αριθμός των μεταναστών που γυρίζουν πίσω στη Λιβύη, όπου εκεί υφίσταται ο κίνδυνος να υποστούν σκλαβιά, βασανιστήρια, ακόμη και θάνατο. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι στο διάστημα 2015-2018, ο ετήσιος αριθμός των αφιχθέντων μεταναστών στην επικράτεια της Ευρώπης μειώθηκε στους 140.0000. Το γεγονός αυτό οδήγησε κάποιους πολιτικούς στην Ευρώπη στην εκτίμηση ότι οι μεταναστευτικές συμφωνίες που σύναψε η Ευρωπαϊκή Ένωση με κράτη της Βόρειας Αφρικής είναι πετυχημένες, καθώς περιόρισαν τον αριθμό των μεταναστών που εισέρχονται στις

---

⁸⁸ Pinyol-Jiménez G., *The migration-security nexus*, όπ. π. σ. 41.

⁸⁹ Wing Commander P. E. O'Neill RAF, *The European Union*, όπ. π. σ.σ. 337-338.

ευρωπαϊκές ακτές. Από την άλλη πλευρά όμως η συγκεκριμένη πολιτική ανάθεση των προαναφερόμενων ευθυνών σε χώρες που δεν έχουν υψηλό ποσοστό δημοκρατίας, όπως επίσης και σε άλλες χώρες που δεν υπέγραψαν το 1951 τη Σύμβαση της Γενεύης, είχε σημαντικές επιπτώσεις. Σύμφωνα με την αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη Λιβύη, το ποσοστό περιστατικών θανάτου μεταναστών αυξήθηκε.⁹⁰

Τα τελευταία κυρίως χρόνια έχει ελαττωθεί ο αριθμός αυτών που πιστεύαν ότι η πολυπολιτισμικότητα έχει θετικές συνέπειες στην κοινωνική συνοχή των κρατών όπου διαμένουν μετανάστες. Ο φόβος ότι οι μετανάστες συνιστούν απειλή, ο οποίος μάλιστα ενισχύεται τόσο από μέσα μαζικής ενημέρωσης, όσο και από κάποιους πολιτικούς φορείς, οδήγησε στη διατύπωση εκτιμήσεων κατά της πολυπολιτισμικότητας και του μεταναστευτικού ζητήματος. Η υφιστάμενη σχέση μεταξύ ασφάλειας και μετανάστευσης απασχολεί πλέον περισσότερο στις δημόσιες συζητήσεις πολιτών.⁹¹

Η αύξηση της ξеноφοβίας και η αυξανόμενη πεποίθηση ότι οι μετανάστες συνδέονται με ζητήματα ασφάλειας και συνιστούν απειλή για την κοινωνία έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός κλίματος δυσπιστίας και ανησυχίας απέναντί τους, το οποίο δυσχεραίνει σημαντικά τις προσπάθειες για την κοινωνική ενσωμάτωσή τους στις ευρωπαϊκές κοινωνίες. Επίσης, πρόσθετες δυσχέρειες υφίστανται όταν οι ευρωπαϊκές χώρες υποδοχής μεταναστών και προσφύγων αντιμετωπίζουν οικονομική υπανάπτυξη και τα παρεχόμενα κοινωνικά και εκπαιδευτικά προγράμματα ένταξης μεταναστών και προσφύγων είναι ελλιπή και δεν διασφαλίζουν πλήρως τα κοινωνικά και εργασιακά δικαιώματά τους.

3.2 Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αντιμετώπιση του μεταναστευτικού και προσφυγικού ζητήματος και των επιπτώσεων ασφάλειας που συνδέονται με αυτό

3.2.1 Οι κύριοι στόχοι και προτεραιότητες της ΕΕ για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων ασφάλειας που συνδέονται με τις προσφυγο-μεταναστευτικές ροές

---

⁹⁰ Fine S., *All at sea: Europe's crisis of solidarity on migration*, European Council on Foreign Relations, 2019, σ. 5, [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <http://www.jstor.com/stable/resrep21498> [πρόσβαση 19/11/2021].

⁹¹ Kaczmarczyk P., Lesińska M., Okólski M., *Shifting migration flows and integration policies in Europe*, στο Pietsch J., Clark M., *Migration and Integration in Europe, Southeast Asia, and Australia*, Amsterdam University Press, Amsterdam 2015, σ. 41.

Οι προσφυγικές και μεταναστευτικές ροές προς την ευρωπαϊκή επικράτεια είχαν ως αποτέλεσμα το ζήτημα της ασφάλειας που συνδέεται με αυτές να αποτελέσει προτεραιότητα για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι βασικοί πολιτικοί στόχοι που έχει θέσει η ΕΕ για την αντιμετώπιση του ζητήματος επικεντρώνονται αφενός στην καταπολέμηση του φαινομένου της τρομοκρατίας και την προστασία των ευρωπαϊκών συνόρων και αφετέρου στην ενίσχυση του περιφερειακού της ρόλου και στην υιοθέτηση πολιτικών με στόχο την αποτροπή μεταναστευτικών κρίσεων στο μέλλον. Στο πλαίσιο αυτό έχει δοθεί προτεραιότητα στην ενίσχυση των συνοριακών ελέγχων εντός του ευρωπαϊκού εδάφους, στην παροχή χρηματικής και υλικοτεχνικής βοήθειας σε γειτνιάζουσες χώρες, καθώς επίσης στην ενίσχυση του «Ευρωπαϊκού Οργανισμού Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής» (FRONTEX) με σκοπό την καλύτερη προστασία των συνόρων της ευρωπαϊκής επικράτειας. Αναφορικά με το ζήτημα της αντιμετώπισης του φαινομένου της τρομοκρατίας, οι στόχοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης επικεντρώνονται στην ανακάλυψη και εξουδετέρωση τρομοκρατικών πυρήνων που βρίσκονται στην Ευρώπη, στην καταστολή της επιχειρησιακής δράσης του Χαλιφάτου τόσο στο Ιράκ, όσο και στη Συρία, στην αποτροπή εισόδου σε ευρωπαϊκό έδαφος τζιχαντιστών και στην υιοθέτηση πολιτικών με στόχο την εξάλειψη των λόγων που οδηγούν σε ριζοσπαστισμό.⁹²

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο οι βασικοί διακυβερνητικοί οργανισμοί που έχουν αρμοδιότητα σε θέματα μετανάστευσης είναι κυρίως τρεις. Αρχικά, το Συμβούλιο της Ευρώπης, μέσω της «Ευρωπαϊκής Επιτροπής Μετανάστευσης», έχει προβεί στην έκδοση συστάσεων και κατευθυντήριων οδηγιών, ενώ επιπλέον έχει προωθήσει διάφορα σχέδια δράσης σχετικά με θέματα που αφορούν όχι μόνο τη μετανάστευση, αλλά και την παράτυπη μετανάστευση. Επίσης, το «Διεθνές Κέντρο για την Ανάπτυξη Μεταναστευτικής Πολιτικής» (ICMPD) κατέχει ρόλο γραμματείας για τη «Διαδικασία της Βουδαπέστης», με διάφορους στόχους ένας εκ των οποίων η προσαρμογή των σχετικών μηχανισμών ελέγχου. Επιπλέον, ο «Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη» (ΟΑΣΕ), συμβάλει στη βελτίωση της νομοθεσίας για το μεταναστευτικό, καταρτίζει εκπαιδευτικά προγράμματα για συνοριοφύλακες και προβαίνει στον απαραίτητο συντονισμό των δράσεων αρκετών κρατικών φορέων.⁹³

Αναφορικά με το ζήτημα της παράτυπης μετανάστευσης και την αντιμετώπισή της, η βασική αποστολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι αρχικά ο περιορισμός της απειλής σε ζητήματα ασφάλειας υποστηρίζοντας με διάφορα μέσα τις επιχειρησιακές δράσεις των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον αποτελεσματικό έλεγχο των συνόρων. Ακόμα, η βελτίωση της ευρωπαϊκής πολιτικής συμβάλλοντας στην εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας από τα μέλη

---

⁹² Φίλης Κ., *Πρόσφυγες, Ευρώπη*, όπ. π. σ. 83-85.

⁹³ Koser K, *Irregular migration*, όπ. π. σ.σ. 18-19.

της Ένωσης. Τέλος, η διασφάλιση της νομιμότητας των επίμαχων πολιτικών στο πλαίσιο του κράτους δικαίου και των αποδεκτών κανόνων συμπεριφοράς. Προκειμένου να υλοποιήσει τους στόχους της η Ευρωπαϊκή Ένωση ενεργεί τόσο σε πολιτικό επίπεδο, όσο και σε επιχειρησιακό και εποπτικό. Προτεραιότητά της είναι η δημιουργία ενός κατάλληλου θεσμικού πλαισίου όπου τα κράτη μέλη θα μπορούν να συντονίζουν τις διάφορες πολιτικές τους, με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας εν λόγω πολιτικών. Ακολούθως, βασικός στόχος της Ένωσης είναι η καλύτερη διαχείριση των συνόρων της συμβάλλοντας, μέσω ευρωπαϊκών οργανισμών όπως ο «Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής» (FRONTEX) και το «ευρωπαϊκό σύστημα επιτήρησης των συνόρων» (EUROSUR), στη διευκόλυνση της συνεργασίας σε επιχειρησιακό επίπεδο μεταξύ των μελών της και τρίτων κρατών. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Ένωση ασκεί εποπτεία στα μέλη της αναφορικά με την εφαρμογή των διεθνών και ευρωπαϊκών συμβάσεων για τα δικαιώματα του ανθρώπου και ιδιαίτερα σχετικά με την ενίσχυση των συνοριακών ελέγχων και την ανάπτυξη διμερών σχέσεων με μη ευρωπαϊκά κράτη.⁹⁴

Η προσέγγιση της Ένωσης αναφορικά με το διάλογο για το μεταναστευτικό ζήτημα περιλαμβάνει αρχικά τα θέματα εργασίας και διαμονής, την ισότιμη μεταχείριση των αλλοδαπών πολιτών, την ευρωπαϊκή πολιτική ενσωμάτωσης που προβλέπει όχι μόνο δικαιώματα αλλά και υποχρεώσεις, την πολιτική καταπολέμησης των φαινομένων ρατσισμού και των ξενοφοβικών συναισθημάτων και την ενθάρρυνση της ισότιμης μεταχείρισης σε κοινωνικοοικονομικό επίπεδο. Επιπλέον περιλαμβάνει τις δραστηριότητες για την εξομάλυνση των μεταναστευτικών πιέσεων μέσω ανάπτυξης πολιτικών που θα βελτιώσουν το εργασιακό και βιοτικό επίπεδο και θα μειώσουν το επίπεδο της φτώχειας. Τέλος, την αντιμετώπιση της παράτυπης μετανάστευσης μέσω συμφωνιών επιστροφής και επανεισδοχής σε συνεργασία με τρίτες χώρες.⁹⁵

Το 2018 συνολικά 152 κράτη επικύρωσαν το «Παγκόσμιο Σύμφωνο για ασφαλή, ομαλή και νόμιμη μετανάστευση». Το συγκεκριμένο Σύμφωνο θέτει 23 στόχους που στηρίζονται στις αξίες των δικαιωμάτων του ανθρώπου, του διαμοιρασμού της ευθύνης, της ουσιαστικής καταπολέμησης των διακρίσεων και της εθνικής κυριαρχίας. Τη συγκεκριμένη συμφωνία δεν υπέγραψαν συνολικά 9 χώρες, μεταξύ αυτών οι χώρες του Βίσεγκραντ και οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, ωστόσο η επικύρωσή της αποδεικνύει ότι οι περισσότερες χώρες θέλουν να επέλθει αλλαγή. Επιπλέον, το 2019, ο Πρόεδρος της Γαλλίας, Εμμανουέλ Μακρόν, έκανε γνωστό ότι 14 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπέγραψαν τον «μηχανισμό

⁹⁴ Khasabova A., Furness M, *Defining the Role*, όπ. π. σ. 3.

⁹⁵ Andrew Geddes, *The European Union's international*, όπ. π. σ. 145.

αλληλεγγύης» σχετικά με τη μετεγκατάσταση μεταναστών σε όλη την επικράτεια της Ένωσης.⁹⁶

Οι νέοι επικεφαλής των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης δήλωσαν αρκετές φορές ότι επιθυμούν ένα νέο ξεκίνημα στη διακυβέρνηση και διαχείριση της μετανάστευσης. Συγκεκριμένα η Ursula von der Leyen, πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής από το 2019, ζήτησε από την Ένωση την προώθηση «ενός νέου τρόπου επιμερισμού των βαρών» και «μια πιο βιώσιμη προσέγγιση για την έρευνα και διάσωση». Παράλληλα, προώθησε πολιτικές ενίσχυσης της ανθρωπιστικής συνεργασίας με χώρες εκτός Ευρώπης και αναφέρθηκε στην υποχρέωση της Ευρώπης να βοηθήσει αυτούς που διέφυγαν προκειμένου να γλυτώσουν από υφιστάμενες συγκρούσεις και διώξεις.⁹⁷

Στο πλαίσιο διεξαγωγής ενισχυμένων και βέλτιστων ελέγχων, οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε συγκεκριμένες πληροφορίες που αφορούν τόσο τους μετανάστες, όσο και το άσυλο. Ειδικότερα το «Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν» (SIS II), το «Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις» (VIS) και το «EURODAC», αποτελούν διασυνοριακά συστήματα που παρέχουν τη δυνατότητα στις αστυνομικές και συνοριακές κυρίως αρχές να έχουν πρόσβαση, κατά τον έλεγχο, σε προσωπικά δεδομένα. Συγκεκριμένα το πρώτο εκ των προαναφερόμενων συστημάτων (SIS) αποτελεί σύστημα παροχής πληροφοριών σε ολόκληρη την Ευρωζώνη, το οποίο ενημερώνει σχετικά με την ύπαρξη καταχωρημένων μέτρων σε βάρος συγκεκριμένων πολιτών, όπως η άρνηση εισόδου σε κάποια χώρα της Ένωσης. Παράλληλα μέσω αυτού του συστήματος οι κρατικές υπηρεσίες έχουν τη δυνατότητα να ανταλλάσσουν μεταξύ τους πληροφορίες, ενώ επιπλέον επιτυγχάνεται η δικαστική και αστυνομική διασυνοριακή συνεργασία για θέματα που αφορούν ποινικές υποθέσεις. Το δεύτερο πρόγραμμα (VIS) παρέχει τη δυνατότητα ανταλλαγής συγκεκριμένων δεδομένων μεταξύ των μελών της Ένωσης αναφορικά με τις βραχείας διαμονής θεωρήσεις εισόδου με στόχο να συμβάλει στην αντιμετώπιση της παράτυπης μετανάστευσης. Το τελευταίο (EURODAC), αποτελεί βάση δεδομένων για δακτυλικά αποτυπώματα η οποία παρέχει τη δυνατότητα ταυτοποίησης των αιτούντων που πραγματοποίησαν είσοδο σε χώρα της Ένωσης κατά το παρελθόν χωρίς να κατέχουν τα νόμιμα ταξιδιωτικά έγγραφα ή ακόμη ταυτοποίησης ατόμων με εγκληματικό παρελθόν.⁹⁸

Από την έναρξη ισχύος της συμφωνίας Σένγκεν, οι συμμετέχουσες σε αυτήν χώρες είχαν στόχο την ενίσχυση των συνοριακών ελέγχων και της ασφάλειας μέσω συγκεκριμένων διαδικασιών

---

⁹⁶ Fine S., *All at sea*, όπ. π. σ. 3.

⁹⁷ Όπ. π. σ. 4.

⁹⁸ Khasabova A., Furness M, *Defining the Role*, όπ. π. σ.σ. 12-13.

που αφορούν τον έλεγχο της εισόδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση και περιλαμβάνουν την αυξημένη διασυνοριακή συνεργασία, συγκεκριμένα μέτρα τόσο στα εξωτερικά σύνορα, όσο και εντός χώρου Σένγκεν και τις δραστηριότητες εκτός ευρωπαϊκών χωρών. Στο πλαίσιο δημιουργίας μίας ενιαίας συνοριακής πολιτικής υφίσταται μια συγκεκριμένη πολιτική θεωρήσεων εισόδου και ασύλου, με στόχο την εναρμόνιση των διαδικασιών θεωρήσεων μεταξύ των μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επειδή τα κρατικά σύνορα αποτελούν το πρώτο σημείο εισόδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η διαδικασία σφράγισης των συνόρων προϋπόθετε τη συντονισμένη και κοινή δράση μεταξύ των μελών της Ένωσης, η οποία επιτυγχάνονταν από την παρεχόμενη πολιτική ασύλου και θεωρήσεων εισόδου. Τα κράτη μέλη οφείλουν, σύμφωνα με το τρίτο άρθρο της πράξης προσχώρησης που έλαβε χώρα το 2003, να εφαρμόσουν το «κεκτημένο» Σένγκεν με στόχο τη διατήρηση της ασφάλειας της ευρωζώνης.⁹⁹

3.2.2 Συμφωνίες επανεισδοχής και ενίσχυση της συνεργασίας της ΕΕ με τρίτες χώρες με σκοπό τον περιορισμό των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών

Η αντιμετώπιση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων συνιστά πρωταρχικό στόχο της εξωτερικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά τα ζητήματα της μετανάστευσης. Η ευρωπαϊκή πολιτική εστιάζει στη στενότερη συνεργασία με διάφορες τρίτες χώρες προκειμένου να αντιμετωπίσει την εγκληματικότητα που συνδέεται με την παράνομη διακίνηση μεταναστών και την εμπορία ανθρώπων, λαμβάνοντας ιδιαίτερη μέριμνα στα θέματα σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.¹⁰⁰

Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφορικά με τη μετεγκατάσταση των ατόμων που έχουν αιτηθεί άσυλο, αντιμετωπιζόταν αρχικά μέσα από μία ευρωπαϊκή υπηρεσία που ακολουθούσε εξειδικευμένους κανόνες και συγκεκριμένες διαδικασίες. Ωστόσο, πλέον εφαρμόζει διαφορετική πολιτική αναφορικά με την μετεγκατάσταση, ενισχύοντας τις διαπραγματεύσεις σε τοπικό επίπεδο για τη διαχείριση των μεταναστευτικών ζητημάτων, οι οποίες περιλαμβάνουν την ανάπτυξη της συνεργασίας με χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως για παράδειγμα τη συμφωνία που πραγματοποίησε η Ένωση με την Τουρκία σχετικά με το μεταναστευτικό ζήτημα, καθώς επίσης το «Καταπιστευματικό Ταμείο Έκτακτης Ανάγκης για την Αφρική».¹⁰¹

⁹⁹ Wing Commander P. E. O'Neill RAF, *The European Union*, όπ. π. σ. 335.

¹⁰⁰ Ντάλης Σ., *Mare Nostrum*, όπ. π. σ. 531.

¹⁰¹ Fine S., *All at sea*, όπ. π. σ. 4.

Η εξωτερική ανάθεση καθηκόντων συνιστά μέρος των δράσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκειμένου να αντιμετωπιστεί το ζήτημα της υπευθυνότητας που έχει πάντα η πρώτη χώρα για την υποδοχή των παράνομων μεταναστών στο έδαφός της. Για την αντιμετώπιση του συγκεκριμένου ζητήματος η Ένωση εξακριβώνει εάν μία τρίτη χώρα έχει αποφασίσει σχετικά με την αποδοχή μεταναστών στο έδαφός της, πριν αυτοί αφιχθούν σε ευρωπαϊκό έδαφος. Στο πλαίσιο αυτό τα κράτη της Βόρειας Αφρικής αποτελούν ιδιαίτερα σημαντικοί δρώντες όσον αφορά την ευρωπαϊκή διαχείριση του μεταναστευτικού ζητήματος και αυτός είναι ένας από τους λόγους που η Ευρωπαϊκή Ένωση το 2015 δημιούργησε το «Καταπιστευματικό Ταμείο Έκτακτης Ανάγκης για την Αφρική». Ο προϋπολογισμός του εν λόγω ταμείου για την περίοδο 2015 έως 2020 έφθασε τα 647,7 εκατομμύρια ευρώ και περιλαμβάνει τις χώρες Αίγυπτο, Λιβύη, Αλγερία, Τυνησία και Μαρόκο, οι οποίες οφείλουν να συμβάλουν, μεταξύ άλλων, στην ασφαλή, εύρυθμη και νόμιμη μετανάστευση εντός της ευρύτερης περιοχής και στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των παράνομων μεταναστευτικών ροών με παράλληλο σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα.¹⁰²

Επίσης, το 2015 πραγματοποιήθηκε η έναρξη του νέου «προγράμματος δράσης για τη μετανάστευση», στο οποίο η προσέγγιση της μετανάστευσης δίνει περισσότερη έμφαση στα ζητήματα ασφάλειας, καθώς επίσης στην ενίσχυση των κρατικών συνόρων, στις συμφωνίες επανεισδοχής και στη σημασία της αντιμετώπισης των ουσιώδη αιτιών που προκαλούν τη μετανάστευση.¹⁰³

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στο πλαίσιο των πρωτοβουλιών που είχε αναπτύξει για την αντιμετώπιση των μεταναστευτικών ροών που εισέρχονταν στο έδαφός της, το 2016 προέβη σε συμφωνία με τη γειτνιαζουσα Τουρκία. Η εν λόγω συμφωνία ισχύει από τον Μάρτιο του 2016 και πραγματοποιήθηκε με σκοπό την αντιμετώπιση των παράνομων μεταναστευτικών ροών που έφθαναν στην Ελλάδα από την Τουρκία. Σύμφωνα με αυτήν για κάθε Σύριο μετανάστη που είχε εισέλθει παράνομα στην Ελλάδα και θα επιστρεφόταν στην Τουρκία, ένας άλλος Σύριος μετανάστης θα επανεγκαθίσταται σε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την Τουρκία. Επιπλέον, η Ένωση έλαβε τη δέσμευση να παρέχει μεγάλη οικονομική υποστήριξη στην Τουρκία προκειμένου να διαχειριστεί το προσφυγικό ζήτημα, η οποία ανέρχεται συνολικά στο χρηματικό ποσό των 6 δισεκατομμυρίων ευρώ. Η συμφωνία παρόλο που πέτυχε τον στόχο της, που ήταν ο περιορισμός του αριθμού των εισερχόμενων παράτυπων μεταναστών από την

---

¹⁰² Fine S., *All at sea*, όπ. π. σ.σ. 8-9.

¹⁰³ Tagliapietra A., *The European Migration Crisis*, όπ. π. σ. 7.

Τουρκία στην Ελλάδα, ωστόσο δεν κατάφερε να επιφέρει ουσιώδη λύση στο μεταναστευτικό ζήτημα και την κρίση που αυτό επέφερε.¹⁰⁴

Μετά το προαναφερόμενο «πρόγραμμα δράσης για τη μετανάστευση» και τη συμφωνία που επιτεύχθηκε μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και Τουρκίας, το 2016 η Ευρωπαϊκή Ένωση θέσπισε το «πλαίσιο εταιρικής σχέσης για τη μετανάστευση», με στόχο να ενώσει τις δράσεις των μελών της Ένωσης με τρίτες χώρες ώστε να καταστεί εφικτή μια κοινή προσέγγιση. Το εν λόγω πλαίσιο εφαρμόστηκε κατά προτεραιότητα στις χώρες Νιγηρία, Μάλι, Σενεγάλη, Αιθιοπία και Νίγηρα, λόγω του σημαντικού ρόλου που διαδραμάτιζαν ως χώρες όχι μόνο προέλευσης, αλλά και διέλευσης. Το προαναφερόμενο πλαίσιο έχει στόχο τον περιορισμό των μεταναστευτικών ροών παρέχοντας υποστήριξη σε εν λόγω χώρες με δράσεις όπως την καταπολέμηση των ουσιώδη αιτιών που ωθούν τους μετανάστες στη μετακίνηση, την ενίσχυση των συνοριακών ελέγχων και την αύξηση του ποσοστού των παράτυπων μεταναστών που θα επιστρέφονται. Κατ' εφαρμογή του πλαισίου σε περίπτωση που διαπιστωθεί ελλιπή συνεργασία με κάποια χώρα αναφορικά με τον περιορισμό των παράνομων ροών, τότε η Ευρωπαϊκή Ένωση θα μεταφέρει τα χρέη στη χώρα με την οποία υφίσταται καλύτερη συνεργασία, δίνοντας πλέον μεγαλύτερη έμφαση στον περιορισμό των παράνομων μεταναστευτικών ροών.¹⁰⁵

Αναφορικά με τις επιστροφές, είτε πρόκειται για εθελοντικές, είτε για απελάσεις, οι πιθανότητες επιτυχίας τους αυξάνονται όταν υπάρχει συνεργασία ανάμεσα στα κράτη προέλευσης ή ακόμα και μεταξύ των χωρών διέλευσης. Υπό αυτή την έννοια το κοινό πολιτικό πλαίσιο αποτελούν οι συμφωνίες επανεισδοχής που υπογράφονται σε διμερές επίπεδο. Στο πλαίσιο της επιστροφής των παράτυπων μεταναστών σε τρίτα κράτη, προκειμένου να εξασφαλιστεί η προστασία των επιστρεφόμενων ατόμων πρέπει να πληρούνται συγκεκριμένα κριτήρια. Ειδικότερα, το άτομο να μην κινδυνεύει να υποστεί οποιασδήποτε μορφής δίωξη στη χώρα που θα επιστρέψει, ενώ παράλληλα θα πρέπει να εξασφαλίζονται πλήρως τα ανθρώπινα δικαιώματά του. Επιπλέον, δεν πρέπει να ελλοχεύει ο κίνδυνος να παραδοθεί το άτομο από το κράτος στο οποίο επιστρέφεται σε άλλη τρίτη χώρα, όπου δεν θα διασφαλίζεται η προστασία του. Πέραν των ανωτέρω η τρίτη χώρα θα πρέπει να έχει συμφωνήσει στην εκ νέου είσοδο του επιστρεφόμενου ατόμου, είτε ως πρόσφυγα, είτε ως αιτούντα καθεστώς ασύλου.¹⁰⁶

Επιπλέον, διμερείς συμφωνίες με τρίτα κράτη έχουν συνάψει διάφορες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με σκοπό την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης. Ο στόχος των συμφωνιών επανεισδοχής είναι να διευκολυνθεί με τον καλύτερο τρόπο η διαδικασία απομάκρυνσης

---

¹⁰⁴ Όπ. π. σ.σ. 7-8.

¹⁰⁵ Όπ. π. σ.σ. 11-13.

¹⁰⁶ Koser K, *Irregular migration*, όπ. π. σ.σ. 23-24.

από το ευρωπαϊκό έδαφος των μεταναστών που διαμένουν παράνομα και προϋποθέτουν ότι οι γειτνιάζουσες με την Ευρώπη χώρες θα επαναδεχτούν όχι μόνο τους δικούς τους υπηκόους, αλλά και τους υπηκόους διαφορετικών χωρών που διήλθαν από το έδαφός τους κατά την διαδρομή προς την Ευρώπη. Επιπλέον προβλέπεται η παροχή οικονομικής υποστήριξης στις χώρες που δέχονται πίσω τα προαναφερόμενα άτομα.¹⁰⁷

Η Ισπανία αποτελεί μία από τις ευρωπαϊκές χώρες που έχει συνάψει συμφωνία συνεργασίας με τρίτη χώρα με σκοπό την καταπολέμηση της παράνομης εισόδου μεταναστών στο έδαφός της. Ειδικότερα, από το 2004 οι Αρχές της Ισπανίας και του Μαρόκου ανέπτυξαν από κοινού, στα θαλάσσια ύδατα, ομάδες περιπολίας αρχικά στο στενό του Γιβραλτάρ και μεταγενέστερα στην ακτογραμμή του ατλαντικού. Επιπλέον, ιδρύθηκαν κοινά τμήματα στις δύο χώρες ώστε το αστυνομικό προσωπικό να εργάζεται καθημερινά μαζί, ενώ παράλληλα γίνεται σύγκληση, ανά τακτά χρονικά διαστήματα, μίας κοινής επιτροπής για θέματα που αφορούν τη μεταξύ τους αστυνομική συνεργασία.¹⁰⁸ Ένα ακόμη παράδειγμα διμερούς συνεργασίας για την καταπολέμηση της παράτυπης μετανάστευσης αποτελεί η συνεργασία που έχει αναπτύξει η Ιταλία με τη Λιβύη. Για την Ευρωπαϊκή Ένωση η Λιβύη αποτελεί προτεραιότητα στη μεταναστευτική της πολιτική, διότι πολλοί μετανάστες που μετακινούνται προς την ευρωπαϊκή επικράτεια διέρχονται από το συγκεκριμένο κράτος. Οι ευρωπαϊκές συμφωνίες που έχουν συναφθεί με τη Λιβύη οδήγησαν, από το 2018 και έπειτα, σε μείωση του αριθμού των μεταναστών που αναχωρούν από το έδαφός της. Η συνεργασία μεταξύ Ιταλίας και Λιβύης για θέματα μετανάστευσης ξεκίνησε από τα τέλη του 1990, ωστόσο ενισχύθηκε από το 2008 με την υπογραφή συνθήκης φιλίας ανάμεσα στις δύο χώρες. Από το επόμενο έτος (2009) αναπτύχθηκαν κοινές περιπολίες των δύο χωρών, ενώ παράλληλα αυξήθηκε ο αριθμός των μεταναστών που επιστρέφονταν στη Λιβύη. Οι Λιβυκές αρχές με την υποστήριξη τόσο της Ιταλίας, όσο και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από το 2017 εντόπισε και σταμάτησε ολοένα και περισσότερους μετανάστες τους οποίους γύρισε πίσω στην Τρίπολη.¹⁰⁹

3.2.3 Η συμβολή του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής στην αντιμετώπιση του μεταναστευτικού ζητήματος

Ο στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε επιχειρησιακό κυρίως επίπεδο, είναι να ενισχύσει τον βαθμό αποτελεσματικότητας της διαχείρισης των συνόρων των μελών της, διευκολύνοντας αφενός την μεταξύ τους επιχειρησιακή συνεργασία και αφετέρου την ανταλλαγή ουσιωδών

---

¹⁰⁷ Khasabova A., Furness M, *Defining the Role*, όπ. π. σ. 16.

¹⁰⁸ Fine S., *All at sea*, όπ. π. σ. 11.

¹⁰⁹ Όπ. π. σ. 12.

πληροφοριών, ενώ επιπλέον υποστηρίζει τα υφιστάμενα προγράμματα και τις δράσεις των κρατικών υπηρεσιών. Προκειμένου να πετύχει το στόχο της η Ένωση έχει προβεί στη θέσπιση οργανισμών που συνεισφέρουν σε οργανωτικό επίπεδο και υποστηρίζουν τη συνεργασία μεταξύ των μελών της. Στο πλαίσιο αυτό ο «*Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής*», που είναι γνωστός ως Frontex, παρέχει συντονισμό και υποστήριξη στις επιχειρησιακές δράσεις των μελών της Ένωσης.¹¹⁰

Οι βομβιστικές επιθέσεις που έλαβαν χώρα το 2004 στη Μαδρίτη έφεραν στο προσκήνιο το ζήτημα της ασφάλειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και οδήγησαν στην επιτάχυνση της έναρξης των δραστηριοτήτων του Frontex. Οι εν λόγω επιθέσεις δεν σχετίστηκαν άμεσα με τη μετανάστευση, ωστόσο ένεκα αυτών δόθηκε ιδιαίτερη σημασία στα γενικότερα μέτρα που αφορούν τον έλεγχο διαβατηρίων, την ύπαρξη βιομετρικών δεδομένων και τη διακίνηση πληροφοριών σχετικά με άτομα που μετακινούνται. Τα προαναφερόμενα οδήγησαν στην ανάγκη λήψης μέτρων με στόχο τη βέλτιστη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.¹¹¹

Η ίδρυση του Frontex πραγματοποιήθηκε το 2005 στο πλαίσιο της πεποίθησης ότι μετά την κατάργηση των διεξαγόμενων ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα των χωρών της ζώνης Σένγκεν, θα έπρεπε να γίνονται πλέον πιο αποτελεσματικοί έλεγχοι στα εξωτερικά σύνορα των συγκεκριμένων χωρών. Οι αρμοδιότητές του περιλάμβαναν το συντονισμό της υπάρχουσας συνεργασίας μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς επίσης την παροχή διαφόρων υπηρεσιών προς τις χώρες αυτές. Από το 2005 ο εν λόγω οργανισμός έχει αναπτυχθεί σημαντικά ως προς το προσωπικό που συμμετέχει σε αυτόν, τον προϋπολογισμό του και τις ουσιαστικές αρμοδιότητές του, ενώ το 2016 μετεξελίχθηκε σε έναν ισχυρότερο οργανισμό με την ονομασία «*Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής*».¹¹²

Η Ευρωπαϊκή Ένωση μετά την «κρίση των καγιούκο» το 2006 ξεκίνησε να υλοποιεί συγκεκριμένη στρατηγική αναφορικά με τη διαχείριση των συνόρων, προκειμένου να ανταποκριθεί στις ιδιαίτερες προκλήσεις που υφίσταντο από τις διαπιστωθείσες παράτυπες μεταναστευτικές ροές που πραγματοποιούνταν μέσω των εξωτερικών συνόρων των μελών της. Το ίδιο έτος η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφέρθηκε σε θέματα διαχείρισης των θαλάσσιων συνόρων των μελών της, καθώς επίσης στη βελτιστοποίηση των δυνατοτήτων του οργανισμού Frontex. Η προτεραιότητα που δόθηκε στα θέματα διαχείρισης των συνόρων καταδείκνυε την

---

¹¹⁰ Khasabova A., Furness M, *Defining the Role*, όπ. π. σ. 12.

¹¹¹ Pinyol-Jiménez G., *The migration-security nexus*, όπ. π. σ. 45.

¹¹² Perkowski N., *Frontex and the convergence of humanitarianism, human rights and security*, *Security Dialogue*, Vol. 49, No 6, December 2018, σ. 460, [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0967010618796670> [πρόσβαση 12/5/2022].

αναγκαιότητα ενίσχυσης της ασφάλειας στα εξωτερικά σύνορα της ευρωπαϊκής επικράτειας, μέσω εξειδικευμένων συστημάτων επιτήρησης και άλλων περιοριστικών μέτρων, τα οποία συνιστούν βασικό ενδιαφέρον του προγράμματος που θέλει να υλοποιήσει ο εν λόγω οργανισμός.¹¹³ Οι επιχειρήσεις του Frontex αναλαμβάνονται κατόπιν συνεκτίμησης αφενός των αιτημάτων των κρατών μελών και αφετέρου της ευρύτερης ανάλυσης των απειλών και των υφιστάμενων κινδύνων για τα ευρωπαϊκά σύνορα, ενώ παράλληλα επικεντρώνονται στην εναρμόνιση συγκεκριμένων τεχνολογικών μέσων. Στο πλαίσιο αυτό οι δραστηριότητες του Frontex είχαν άμεσες επιπτώσεις στην καταπολέμηση διαφόρων απειλών που υφίσταντο στα ευρωπαϊκά εξωτερικά σύνορα, όπως η τρομοκρατία και το εμπόριο ανθρώπων.¹¹⁴

Ο Frontex έχει αναπτυχθεί προκειμένου να υποστηρίζει τις κυβερνήσεις των κρατών μελών που χρειάζονται βοήθεια τόσο σε επιχειρησιακό, όσο και σε τεχνικό επίπεδο. Ωστόσο ο ρόλος του δεν υποκαθιστά την ευθύνη και την υποχρέωση των μελών της Ένωσης για την επιτήρηση, τον έλεγχο και την προστασία των συνόρων της. Αντιθέτως, στοχεύει να διευκολύνει τη συνεργασία των κρατών μελών μέσα από την παροχή τεχνικής υποστήριξης και εξειδικευμένων εμπειρογνομόνων, ενώ ακόμη παρέχει υποστήριξη στα μέλη της Ένωσης προκειμένου να αναπτύξουν καλά σχεδιασμένες και οργανωμένες περιπολίες. Επιπλέον, όταν οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αιτούνται την παροχή βοήθειας στα σύνορά τους, προκειμένου να αντιμετωπίσουν εξαιρετικά επείγουσες καταστάσεις λόγω εισροής μεγάλου αριθμού παράνομων μεταναστών, τότε ο Frontex κατόπιν σχετικής εξουσιοδότησης προβαίνει στην ανάπτυξη της «Ομάδας Ταχείας Επέμβασης στα Σύνορα» (RABIT). Η συγκεκριμένη ομάδα χρησιμοποιεί το «κεντρικό μητρώο του διαθέσιμου τεχνικού εξοπλισμού», το οποίο περισυλλέγει πληροφορίες από μέσα παρακολούθησης που ανήκουν στα μέλη της Ένωσης.¹¹⁵

Ο «Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής» αναλαμβάνει επίσης δραστηριότητες στην εδαφική περιοχή των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων, όπου και διαχειρίζεται ένα εξειδικευμένο δίκτυο που φέρει την ονομασία «Ανάλυση Κινδύνων για τα Δυτικά Βαλκάνια». Με το συγκεκριμένο δίκτυο γίνεται ανάλυση σημαντικών δεδομένων και επιτυγχάνεται η ανταλλαγή εξειδικευμένων πληροφοριών μεταξύ των χωρών της περιοχής των Δυτικών Βαλκανίων, του οργανισμού Frontex και ακόμα 5 ευρωπαϊκών χωρών και συγκεκριμένα Ελλάδα, Ρουμανία, Βουλγαρία, Ουγγαρία και Κροατία, σε ζητήματα που σχετίζονται με την παράτυπη μετανάστευση, το οργανωμένο διασυνοριακό έγκλημα και τους συνοριακούς ελέγχους. Επιπλέον, το προαναφερόμενο δίκτυο συνεισφέρει ουσιαδώς στη σύνταξη αναλυτικών εκθέσεων που βοηθούν σημαντικά στη λήψη αποφάσεων στρατηγικού ή

¹¹³ Pinyol-Jiménez G., *The migration-security nexus*, όπ. π. σ. 44.

¹¹⁴ Όπ. π. σ. 46.

¹¹⁵ Khasabova A., Furness M., *Defining the Role*, όπ. π. σ.σ. 13-14.

επιχειρησιακού χαρακτήρα, είτε σε ευρωπαϊκό επίπεδο, είτε σε εγχώριο. Ακόμα ο Frontex διαχειρίζεται ένα εξειδικευμένο σχέδιο που έχει περιφερειακή υποστήριξη και σχετίζεται με την αντιμετώπιση του μεταναστευτικού ζητήματος. Στις δραστηριότητές του περιλαμβάνονται εκπαιδευτικά σεμινάρια για τα οργανωμένα δίκτυα εμπορίας ανθρώπων, τις οργανωμένες επιχειρήσεις που αφορούν τις επιστροφές, καθώς επίσης τα παραποιημένα έγγραφα.¹¹⁶

Μεταξύ των κύριων επιχειρήσεων που έχει πραγματοποιήσει ο «Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής» είναι η επιχείρηση «Poseidon». Η εν λόγω επιχείρηση επεκτείνεται στα θαλάσσια σύνορα της Ελλάδας με τη γείτονά της χώρα Τουρκία και υποστηρίζει τη χώρα μας με τη βέλτιστη επιτήρηση των συνόρων. Παράλληλα υποστηρίζει τη διάσωση ανθρώπινων ζώων στα θαλάσσια ύδατα και συνεισφέρει στην καταπολέμηση του οργανωμένου διασυνοριακού εγκλήματος, το οποίο περιλαμβάνει μεταξύ άλλων τη διακίνηση όπλων και ναρκωτικών και τον εντοπισμό παραποιημένων ταξιδιωτικών εγγράφων. Επιπλέον, η επιχείρηση επεκτείνεται και σε συγκεκριμένα καθήκοντα της ακτοφυλακής, όπως για παράδειγμα τον εντοπισμό της παράνομης διεξαχθείσας αλιείας και τις επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης.¹¹⁷

Επιπλέον, ο Frontex έχει αναλάβει αρμοδιότητες που σχετίζονται με την παροχή βοήθειας σε κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για να επιστρέψουν υπηκόους τρίτων χωρών που δεν έχουν πλέον περιθώρια νομιμοποίησης της διαμονής τους στην επικράτεια της Ένωσης. Στα καθήκοντα του οργανισμού είναι ο συντονισμός των επιχειρήσεων για την υλοποίηση των προαναφερόμενων επιστροφών. Με την υποστήριξή του, το 2021 πραγματοποιήθηκαν συνολικά 18.300 επιστροφές.¹¹⁸

---

¹¹⁶ Επίσημη ιστοσελίδα του Frontex, [Διαδίκτυο] διαθέσιμο στο: <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/focus/frontex-activities-in-the-western-balkans-TW1ZIm> [πρόσβαση 12/5/2022].

¹¹⁷ Επίσημη ιστοσελίδα του Frontex, [Διαδίκτυο] διαθέσιμο στο: <https://frontex.europa.eu/we-support/main-operations/operation-poseidon-greece/> [πρόσβαση 12/5/2022].

¹¹⁸ Επίσημη ιστοσελίδα του Frontex, [Διαδίκτυο] διαθέσιμο στο: <https://frontex.europa.eu/we-support/returns-and-reintegration/> [πρόσβαση 12/5/2022].

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Τα τελευταία κυρίως χρόνια, η μεγάλη αύξηση των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών προς την Ευρώπη είχε άμεσο αντίκτυπο σε όλες τις ευρωπαϊκές κοινωνίες, είτε σε μεγάλο βαθμό είτε σε μικρότερο. Εκατομμύρια προσφύγων και παράτυπων μεταναστών εισήλθαν στην Ευρώπη προκαλώντας μια πρωτόγνωρη μεταναστευτική κρίση που κορυφώθηκε το 2015, ενώ μέχρι και σήμερα η μεταναστευτική πίεση εξακολουθεί να υφίσταται έστω και μειωμένη. Οι τρομοκρατικές επιθέσεις που διαπράχθηκαν σε διάφορες πόλεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης από άτομα που κατάφεραν να εισέλθουν στο έδαφός της εκμεταλλευόμενοι τις μεταναστευτικές διαδρομές, είχαν ως αποτέλεσμα να ενισχύσουν την υφιστάμενη σύνδεση μεταξύ μετανάστευσης και ασφάλειας και να ενταθούν οι εκτιμήσεις μέρους της ευρωπαϊκής κοινής γνώμης ότι οι μετανάστες και οι πρόσφυγες συνιστούν απειλή για το κράτος και την κοινωνία.

Το ερώτημα που προκύπτει από τα παραπάνω είναι εάν οι περισσότεροι μετανάστες και πρόσφυγες είναι εγκληματίες ή ύποπτοι διάπραξης μελλοντικά διαφόρων εγκληματικών πράξεων ή εκδήλωσης άλλων παραβατικών συμπεριφορών. Η απάντηση στο συγκεκριμένο ερώτημα είναι πολύ εύκολη. Οι περισσότεροι από αυτούς δεν είναι εγκληματίες και δεν έχουν πρόθεση να διαπράξουν εγκλήματα ή άλλες παραβατικές συμπεριφορές στη χώρα όπου εγκαταστάθηκαν. Οι περισσότεροι είναι άνθρωποι που αναζητούν ένα καλύτερο μέλλον για τους ίδιους και την οικογένειά τους, οι οποίοι για διαφορετικούς ο καθένας λόγους αναγκάστηκαν να μετακινηθούν σε μία ασφαλέστερη και δημοκρατική ευρωπαϊκή χώρα. Αυτό βέβαια δε σημαίνει ότι μεταξύ των προσφύγων και των μεταναστών δεν υπάρχουν κάποιοι που εισέρχονται σε ευρωπαϊκό έδαφος με σκοπό να προβούν σε εγκληματικές δραστηριότητες ή παραβατικές συμπεριφορές. Για το λόγο αυτό η ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική θα πρέπει να επικεντρωθεί στους αναγκαίους και εξειδικευμένους ελέγχους τόσο στα εξωτερικά σύνορα των ευρωπαϊκών χωρών, όσο και στο εσωτερικό τους, προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματική ταυτοποίηση των εισερχόμενων ατόμων και η εξακρίβωση αυτών που αποτελούν κίνδυνο για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια, έτσι ώστε να περιοριστούν σε μεγάλο βαθμό οι επιπτώσεις που έχουν οι προσφυγικές και μεταναστευτικές ροές στην ασφάλεια των ευρωπαϊκών χωρών.

Επομένως, οι μετανάστες και οι πρόσφυγες δε θα πρέπει συνολικά να συνδέονται με την ασφάλεια και να εκτιμώνται στο σύνολό τους ως ενδεχόμενη απειλή για το κράτος. Σε περίπτωση που εσφαλμένα επικρατήσει η αντίληψη ότι η συντριπτική πλειοψηφία αυτών συνιστά απειλή, τότε θα υπάρξουν ιδιαίτερα αρνητικές συνέπειες σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο. Ειδικότερα, όσον αφορά τους μετανάστες και τους πρόσφυγες θα είναι εξαιρετικά δύσκολη η κοινωνική ενσωμάτωσή τους, ενώ παράλληλα ενδέχεται να μην γίνουν πλήρως

σεβαστά τα ανθρώπινα δικαιώματά τους. Επιπλέον θα υφίσταται ο κίνδυνος κάποιοι εξ' αυτών να προβούν σε παραβατικές συμπεριφορές λόγω της αδήριτης ανάγκης επιβίωσής τους. Αναφορικά με το κοινωνικό σύνολο ενδέχεται να αναπτυχθούν ιδιαίτερα έντονα συναισθήματα ρατσισμού και ξενοφοβίας με κίνδυνο να ξεσπάσουν κοινωνικές ταραχές ή να εκδηλωθούν επιθετικές συμπεριφορές απέναντι στους μετανάστες. Αυτό είναι ακόμη πιο πιθανό σε περιπτώσεις όπου υφίστανται μεγάλες θρησκευτικές διαφορές, όπως για παράδειγμα όταν σε μία αμιγώς χριστιανική χώρα εγκαθίστανται πολλοί παράτυποι μουσουλμάνοι πολίτες.

Η πρόσληψη του μεταναστευτικού και προσφυγικού ζητήματος ως αποκλειστικό πρόβλημα ασφάλειας είχε ως αποτέλεσμα να αλλάξει η ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική και να ληφθούν αυστηρά μέτρα περιορισμού των παράνομων εισόδων στο έδαφος της Ευρώπης, κυρίως με την ενίσχυση των συνοριακών ελέγχων, τη χρήση τεχνολογικών μέσων και την αυξημένη επιχειρησιακή συνεργασία με σκοπό τον εντοπισμό και την αποτροπή εισόδου παράτυπων μεταναστών. Στο πλαίσιο όμως της εφαρμοζόμενης αυτής πολιτικής, το κλείσιμο των νόμιμων διαδρομών μετανάστευσης δεν είχε ως αποτέλεσμα την οριστική και αποτελεσματική αντιμετώπιση του μεταναστευτικού και προσφυγικού ζητήματος, καθώς αυτές συνεχίστηκαν μέσω νέων μεταναστευτικών διαδρομών. Παράλληλα αυξήθηκαν τα οργανωμένα εγκληματικά δίκτυα διακίνησης μεταναστών και εμπορίας ανθρώπων τα οποία αποκομίζουν τεράστια χρηματικά κέρδη σε βάρος των μεταναστών και προσφύγων, τους οποίους συχνά μεταφέρουν κάτω από άθλιες και επισφαλείς συνθήκες που θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή τους.

Επιπλέον, οι αιτίες που προκαλούν τις μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές εξακολουθούν και υφίστανται και η προσπάθεια για την εξάλειψή τους καθίσταται εξαιρετικά δύσκολη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ως προς αυτό αποτελούν οι πρόσφατες προσφυγικές ροές πολιτών της Ουκρανίας, κατόπιν εισβολής της Ρωσίας στη χώρα τους στις 24 Φεβρουαρίου 2022. Ως τραγική συνέπεια του εν λόγω πολέμου, πολλοί Ουκρανοί πρόσφυγες έχουν ήδη μετακινηθεί σε χώρες της Ευρώπης, εκ των οποίων σημαντικός αριθμός έχει φθάσει μέχρι τώρα και στη χώρα μας.

Τα προαναφερόμενα καταδεικνύουν την ανάγκη υιοθέτησης μίας κοινής ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής που να δίνει έμφαση στην ανθρώπινη διάσταση του ζητήματος και στην προστασία της σωματικής ακεραιότητας και ασφάλειας των ίδιων των προσφύγων και μεταναστών. Η διαχείριση του μεταναστευτικού και προσφυγικού ζητήματος θα πρέπει να λαμβάνει υπόψιν το γεγονός ότι οι περισσότεροι πρόσφυγες και μετανάστες δεν έχουν πρόθεση να διαπράξουν τρομοκρατικές ή άλλες εγκληματικές πράξεις, αλλά είναι άτομα που έφυγαν από τις χώρες καταγωγής τους με σκοπό, είτε την αναζήτηση ενός ασφαλέστερου

περιβάλλοντος, όπως στην περίπτωση των Ουκρανών προσφύγων, είτε προς αναζήτηση περισσότερων εργασιακών ευκαιριών και βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου.

Συνεπώς αυτό που έχει ιδιαίτερη σημασία είναι η ενίσχυση της συνεργασίας και της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και με τρίτες χώρες, με σκοπό την έγκαιρη εξακρίβωση ατόμων που έχουν εγκληματικό παρελθόν και σχεδιάζουν να εισέλθουν σε ευρωπαϊκό έδαφος για να τελέσουν εγκληματικές πράξεις, έτσι ώστε να καταστεί εφικτή η παρεμπόδιση των σχεδίων τους και η παραπομπή τους ενώπιον της δικαιοσύνης. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί επίσης στην καταπολέμηση των οργανωμένων κυκλωμάτων διακίνησης μεταναστών και εμπορίας ανθρώπων, ενώ παράλληλα θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα για την ταχύτερη διαδικασία εξέτασης ασύλου και την κοινωνική ενσωμάτωση των προσφύγων και των νόμιμων μεταναστών στις ευρωπαϊκές χώρες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία στα ελληνικά

- Γκόλντιν Ι., Κάμερον Τζ., Μπαλαρατζάν Μ., *Αυτοί δεν είναι σαν εμάς, Το παρελθόν και το μέλλον της μετανάστευσης*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο, 2021
- Μπαμπανάσης Σ., Πλατιάς Α., Σεϊμένης Ι., *Οι γεωστρατηγικές αλλαγές στη Μεσόγειο και οι επιπτώσεις τους*, Παπαζήση, Αθήνα 2019
- Ντάλης Σ., *Mare Nostrum, Μετατοπίσεις ισχύος στον γεωπολιτικό χάρτη της Μεσογείου, Γεωπολιτικές και Γεωοικονομικές Προκλήσεις*, Παπαζήση, 2020
- Ντόκος Θ., *Λευκή βίβλος για την ελληνική εξωτερική πολιτική, άμυνα και ασφάλεια, Προκλήσεις, ευκαιρίες και προτάσεις πολιτικής*, Σιδέρης, 2016
- Φίλης Κ., *Πρόσφυγες, Ευρώπη, Ασφάλεια*, Παπαδόπουλος, Αθήνα, 2017

Ξενόγλωσσα βιβλία

- Bello V., *International Migration and International Security, Why Prejudice Is a Global Security Threat*, Routledge, New York, 2017
- Bommers M., Fassmann H., Sievers W. (eds), *Migration from the Middle East and North Africa to Europe: Past Developments, Current Status, and Future Potentials*, Amsterdam University Press, 2014
- Boulby M. - Christie K. (eds), *Migration, Refugees and Human Security in the Mediterranean and MENA*, Palgrave Macmillan, Switzerland, 2018
- Elspeth Guild E. - Van Selm J.(eds), *International Migration and Security, Opportunities and challenges*, Routledge, London, 2005
- Ferreira S., *Human Security and Migration in Europe's Southern Borders*, Palgrave Macmillan Cham, 2019
- Graham D. - Nana P. (eds), *Migration, Globalisation and Human Security*, Routledge, London and New York, 2000
- King, R., Lazaridis, G., & Tsardanidēs, C. G. (eds), *Eldorado or fortress?: Migration in Southern Europe. Houndmills [England: Macmillan Press], 2000*
- Perruchoud R., Redpath-Cross J., *Glossary on Migration*, International Organization for Migration, Γενεύη, 2011
- Pietsch J. - Clark M. (eds), *Migration and Integration in Europe, Southeast Asia, and Australia, A Comparative Perspective*, Amsterdam University Press, Amsterdam 2015
- Sroka, A., Garrone F. C.-R., & Kumbrián R. D. T. (Eds.), *Radicalism and Terrorism in the 21st Century: Implications for Security*, Peter Lang AG, Frankfurt am Main, 2017

Ξενόγλωσσα άρθρα

- Huysmans J., The European Union and the Securitization of Migration, *Journal of Common Market Studies*, Vol. 38, No. 5, 2000
- Perkowski N., Frontex and the convergence of humanitarianism, human rights and security, *Security Dialogue*, Vol. 49, No 6, December 2018
- Pinyol-Jiménez, G., The migration-security nexus in short: instruments and actions in the European Union. *Amsterdam LF*, Vol 4, 2012
- Vreja, L. O., Trafficking Routes and Links to Terrorism in South Eastern Europe: The Case of Romania. *Connections*, Vol 6, No.1, Spring 2007
- Wing Commander P. E. O'Neill RAF, The European Union and Migration: Security versus Identity?, *Defence Studies*, Vol 6, No 3, 2006

Πηγές από το διαδίκτυο

- Adrian E., 'Πρόσφυγας' ή 'μετανάστης' – Ποιος όρος είναι ο σωστός;, UNHCR, Γενεύη, 2016, [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: < https://www.unhcr.org/gr/12771-prosfygas_i_metanastis.html> Πρόσβαση 8/12/2021].
- Επίσημη ιστοσελίδα του Frontex, [Διαδίκτυο] διαθέσιμο στο: <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/focus/frontex-activities-in-the-western-balkans-TW1ZIm> [πρόσβαση 12/5/2022].
- Επίσημη ιστοσελίδα του Frontex, [Διαδίκτυο] διαθέσιμο στο: <https://frontex.europa.eu/we-support/main-operations/operation-poseidon-greece/> [πρόσβαση 12/5/2022]
- Επίσημη ιστοσελίδα του Frontex, [Διαδίκτυο] διαθέσιμο στο: <https://frontex.europa.eu/we-support/returns-and-reintegration/> [πρόσβαση 12/5/2022]
- Fine S., *All at sea: Europe's crisis of solidarity on migration*, European Council on Foreign Relations, 2019, [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <http://www.jstor.com/stable/resrep21498> [πρόσβαση 19/11/2021].
- Fine S., Dennison S., Gowan R., *False moves: Migration and development aid*, European Council on Foreign Relations, 2019, [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <http://www.jstor.com/stable/resrep21606> [πρόσβαση 5/10/2021]
- Khasabova A. - Furness M., *Defining the Role of the European Union in Managing Illegal Migration in the Mediterranean Basin: Policy, Operations and Oversight*, Jean Monnet Centre of Excellence, Ελεύθερο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου, Γερμανία, 2008, [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: http://www.go-euromed.org/documents/working_paper/0805.pdf [πρόσβαση 1/5/2022].
- Kobzar S., Hellgren T., Hoorens S., Khodyakov D., Yaqub O., *Evolving patterns and impacts of migration, Global societal trends to 2030: Thematic report 4*, RAND Corporation, 2015, [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο:

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR900/RR920z4/RAND_RR920z4.pdf
[πρόσβαση 23/11/2021]

- Koser K, *Irregular migration, state security and human security*, University College London, 2005, [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: https://www.iom.int/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/policy_and_research/gcim/tp/TP5.pdf [πρόσβαση 5/10/2021]
- McAuliffe M. - Koser, K. *A Long Way to Go, Irregular Migration Patterns, Processes, Drivers and Decision-making*, Marie McAuliffe, Victoria Mence Chapter Title: Irregular maritime migration as a global phenomenon, ANU Press, 2018, Διαθέσιμο στο: <https://www.jstor.org/stable/j.ctt20krxxh.10> [πρόσβαση 23/11/2021]
- Raineri, L., Rossi, A., *The Security-Migration-Development Nexus in the Sahel: A Reality Check*. Istituto Affari Internazionali (IAI), 2017, Διαθέσιμο στο: <http://www.jstor.com/stable/resrep17534> [πρόσβαση 12/12/2020].
- Runde, D. F., Yayboke, E. K., & Gallego, C. G., *Out of the Shadows: Shining a Light on Irregular Migration*, Center for Strategic and International Studies (CSIS), 2019, σ. 2. [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <http://www.jstor.com/stable/resrep22576.4> [πρόσβαση 5/10/2021].
- Schmid A., *Links between Terrorism and Migration: An Exploration*, International Centre for Counter-Terrorism, - The Hague, 2016, (ICCT Research Paper) Διαθέσιμο στο: <https://www.jstor.org/stable/resrep29396> [πρόσβαση 05/10/2021]
- Tagliapietra, A., *The European Migration Crisis: A Pendulum between the Internal and External Dimensions*, Istituto Affari Internazionali (IAI), 2019, Διαθέσιμο στο: <https://www.iai.it/en/publicazioni/european-migration-crisis-pendulum-between-internal-and-external-dimensions> [14/3/2022]
- Van Schaik L. - Bakker T., *Climate-migration-security: Making the most of a contested relationship*, Clingendael Institute, 2017, Διαθέσιμο στο: <http://www.jstor.com/stable/resrep17344> [21/11/2021]
- Vimont, P., *Migration in Europe: Bridging the Solidarity Gap*, Carnegie Endowment for International Peace, 2016, [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <https://www.jstor.org/stable/resrep12917> [πρόσβαση 15/11/2021].
- Wohlfeld, M. *Is migration a security issue?*. In O. Grech, & M. Wohlfeld (Eds.), *Migration in the Mediterranean: human rights, security and development perspectives (pp. 61-77)*. Mediterranean Academy of Diplomatic Studies, University of Malta, Malta, 2014, Διαθέσιμο στο: https://www.um.edu.mt/library/oar/bitstream/123456789/21715/1/Chapter_6.pdf [23/11/2021]